

Datum raadsvergadering	19 februari 2013	Registratienr.	RO 13.4083101
Raadscommissie	Ruimte en Wonen	Datum B&W besluit	14-01-2014
Datum raadscommissie	4 februari 2013	Portefeuillehouder	
Bijlagen	1	Steller	Ronald Klaassen
		Telefoon	367 89 44
		E-mail	Ronald.klaassen@groningen.nl

Onderwerp

Nota Ruimtelijke Kwaliteit

Concept raadsbesluit

De raad besluit de Nota Ruimtelijke Kwaliteit vast te stellen.

(Publieks-)samenvatting

In het Prinsenhofakkoord heeft ons college de ambitie uitgesproken om te vernieuwen: op zoek te gaan naar werkwijzen waarbij we met minder geld meer doen. Daarbij willen we meer gebruik maken van de bestaande kennis en expertise in de stad, maatschappelijke initiatieven meer faciliteren en een nieuw impuls aan cultuur-verandering geven. Dit is ook de drijfveer geweest voor Let's Gro.

In deze nota geven we de kaders aan voor de ruimtelijke kwaliteit van de stad. We leggen vast in welke gebieden we hoge kwaliteit blijven nastreven en waar we meer ruimte bieden voor initiatieven waarbij we als overheid minder regelen. Daarbij is het des te belangrijker vooraf heldere uitgangspunten te formuleren en deze op een eenduidige en toegankelijke manier te ontsluiten. De Nota Ruimtelijke Kwaliteit: koers 2014-2018 biedt hiervoor de kaders.

Inleiding

Dit voorstel past in het Prinsenhofakkoord. Daarin heeft ons college de ambitie uitgesproken om te vernieuwen: op zoek te gaan naar werkwijzen waarbij we met minder geld meer doen. Daarbij meer gebruik maken van de bestaande kennis en expertise in de stad en maatschappelijke initiatieven meer faciliteren. Ook wil uw college hiermee een nieuwe impuls aan cultuurverandering geven: een dienstbare overheid, die zich van nature bescheiden opstelt en zich in zijn handelen realiseert dat de mensen de stad maken. Het evenement Let's Gro past ook helemaal in deze nieuwe manier van werken. We hebben tijdens Let's Gro ook goede input ontvangen voor de Nota Ruimtelijke Kwaliteit, met name bij de sessies over de fietsers, voetgangers en de economische startups.

Beoogd resultaat

Het doel van deze nota is om ons ruimtelijk kwaliteitsbeleid overzichtelijker en compacter te maken, regeldruk te verminderen en meer ruimte te bieden voor eigen initiatief. Met meer duidelijkheid vooraf voor de burger/initiatiefnemer. Daarnaast kan deelbeleid zoals in de welstandsnota, reclame-nota en het handboek openbare ruimte naar verwachting worden vereenvoudigd. Met minder kans op tegenstrijdigheden. Deze nota biedt een compact kader voor verdere uitwerking van beleid en instrumentarium.

Wat we hiermee doen is het gedachtengoed van het Prinsenhofakkoord en Let's Gro nu vastleggen in beleid.

Kader

Het kader is het Prinsenhofakkoord. Bij aanvang van dit project is uw raad geïnformeerd via raadsbrief (RO 13.3644927). Daarop volgend heeft op 4 juni 2013 een presentatie plaatsgevonden in de raadscommissie Ruimte en Wonen.

Argumenten/afwegingen

Inleiding

Groningen kent een lange traditie in het maken van nieuw, vooruitstrevend ruimtelijk beleid: de ontwikkelingsfilosofie van de stad, de binnenstad, de wijk(vernieuwing), ons sociale gezicht, het verkeer of de omgang met het milieu. Consistente aandacht voor Ruimtelijke Kwaliteit heeft ertoe geleid dat Groningen een bijzonder aantrekkelijke stad is om in te wonen, te werken en te studeren en om als toerist te bezoeken. Deze kwaliteit trekt ook nieuwe economische activiteiten aan, nieuwe bedrijven en werkgelegenheid. Deze kwaliteit is daarmee bepalend voor onze identiteit als stad. De stad ligt er goed bij. We zijn daar trots op en dat is terecht.

Met de Nota Ruimtelijke Kwaliteit willen we de komende jaren een aantrekkelijke, concurrerende stad blijven waar het goed wonen, werken en recreëren is en die uitnodigt tot nieuwe economische activiteit. We zetten ons daarvoor proactief in op de gebieden die bepalend zijn voor onze identiteit

(het DNA), liften mee op gebiedsontwikkelingen en bieden ruimte voor initiatieven van onderop in de wijken.

Met Let's Gro hebben we in november de stad aan het woord gelaten. Eén van de aanleidingen voor Let's Gro was de veranderende rol van de overheid. We willen meer dan voorheen gebruik maken van de bestaande expertise en kennis in de stad en maatschappelijke initiatieven meer faciliteren. Oftewel: proactief blijven sturen in gebieden waar dat moet, maar ook op zoek gaan naar ruimte voor initiatieven van onderop in de gebieden waar dat kan.

Bij deze werkwijze is het noodzakelijk om vooraf heldere kaders en bandbreedten te formuleren en samenhang aan te brengen in het nu veelal versnipperd ruimtelijk kwaliteitsbeleid. Zoals we dat in 2006 in de architectuurnota hebben gedaan spreken we ons nu uit over de kwaliteitsambities voor de komende jaren. Door de crisis ligt er nu echter een andere opgave. Er is meer aandacht voor de bestaande stad (van stad maken naar stad zijn), veranderend woon- en werkgedrag en ander ruimtegebruik. De opgave is om scherp aan te geven waar we actief blijven sturen op ruimtelijke kwaliteit en waar we als overheid meer ruimte willen geven aan initiatieven, waar nodig door het verminderen van regeldruk. Zoals dit college het in het Prinsenhofakkoord heeft geformuleerd: we willen vernieuwen en gaan op zoek naar werkwijzen, waarbij we met minder geld meer doen.

Minder sturen vanuit bovenaf, vanuit beleid en geld en meer vanuit visie, debat en cocreatie.

Sturen vanuit visie, debat en cocreatie, maar wel met de juiste balans tussen inspanning, middelen en ruimtelijke kwaliteitsniveau. Hierbij is het van belang dat het debat niet versmalt tot het esthetisch aspect van ruimtelijke kwaliteit ("mooi", "lelijk"), maar breder wordt gevoerd.

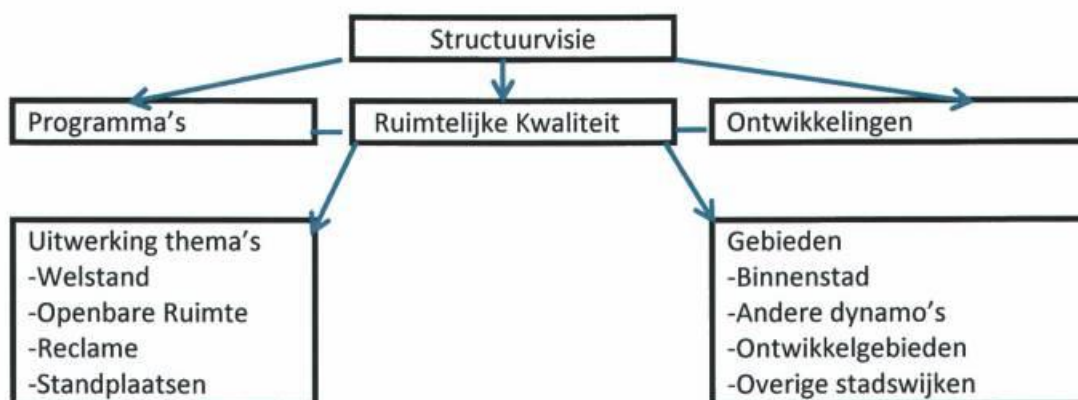
Het doel van deze nota is om onze ambities te formuleren en deze te vertalen naar het sturingsniveau voor ruimtelijke kwaliteit in de stad. Dit gaan we vervolgens in welstands-, reclame- of ander beleid verder uitwerken. We formuleren in deze nota:

- waar onze ruimtelijke kwaliteiten en opgaven liggen;
- onze ambities voor de komende jaren op een aantal belangrijke en actuele thema's;
- het sturingsniveau voor ruimtelijke kwaliteit in de stad, ingedeeld in gebieden (Beleidskaart Ruimtelijke kwaliteit);
- kaders voor de regelgeving op deelbeleid en de organisatie.

Positie nota Ruimtelijke Kwaliteit.

De nota legt een gemeenschappelijk kader vast. Op basis hiervan worden de uitwerkingen van beleid en uitgangspunten voor gebieden zoveel mogelijk op elkaar afgestemd. Daarmee verkleinen we de kans dat gemeentelijk beleid elkaar op deelthema's tegenspreekt.

Het onderstaande schema geeft weer welke positie het denken over Ruimtelijke Kwaliteit in onze beleidscyclus een plek heeft.

De Groninger koers 2014-2018.

Ons ambitieniveau voor ruimtelijke kwaliteit is gebaseerd op een analyse van onze jarenlange traditie in ruimtelijke ordening, de gewijzigde context en de fysieke kenmerken van de stad, ons DNA. Dit geeft aan waar de opgave voor de komende jaren ligt. Vanuit onze traditie zijn we altijd gewend geweest de stad te maken door het ontwikkelen van woningen en bedrijventerreinen, waarbij ruimtelijke kwaliteit altijd meeliftte. Door de gewijzigde economische situatie en de sociaal-maatschappelijke verschuivingen dringt de vraag zich nu op hoe we met minder middelen toch de ruimtelijke kwaliteit op orde houden. In de nota kiezen we op basis van deze analyse scherper waar we aandacht aan besteden. Dat doen we aan de hand van een aantal thema's die nadrukkelijk verband houden met de opgaven waar de stad de komende jaren voor staat:

- versterken van de relatie Stad en Ommeland;
- verduurzaming en energie;
- herbestemmen;
- de herontdekking van de fiets;
- ondernemende stad;
- gezonde en sportieve stad.

Deze thema's verdienen de komende jaren extra aandacht, waarbij de ruimtelijke consequenties om een juiste balans vragen tussen inzet, middelen en ruimtelijke kwaliteit.

Beleidskaart Ruimtelijke kwaliteit.

Naast de thema's geven we op de Beleidskaart Ruimtelijke Kwaliteit aan wat ons ambitieniveau in de verschillende delen van de stad is. De indeling is bepaald door de analyse van de sterke en zwakke plekken in de stad en de factoren "traffic" en (gebieds)ontwikkeling. Daarbij zijn de vragen gesteld: waar komen de meeste gebruikers en waar vinden de komende jaren grote ruimtelijke of infrastructuurlele opgaven plaats. De volgende gebieden zijn onderscheiden:

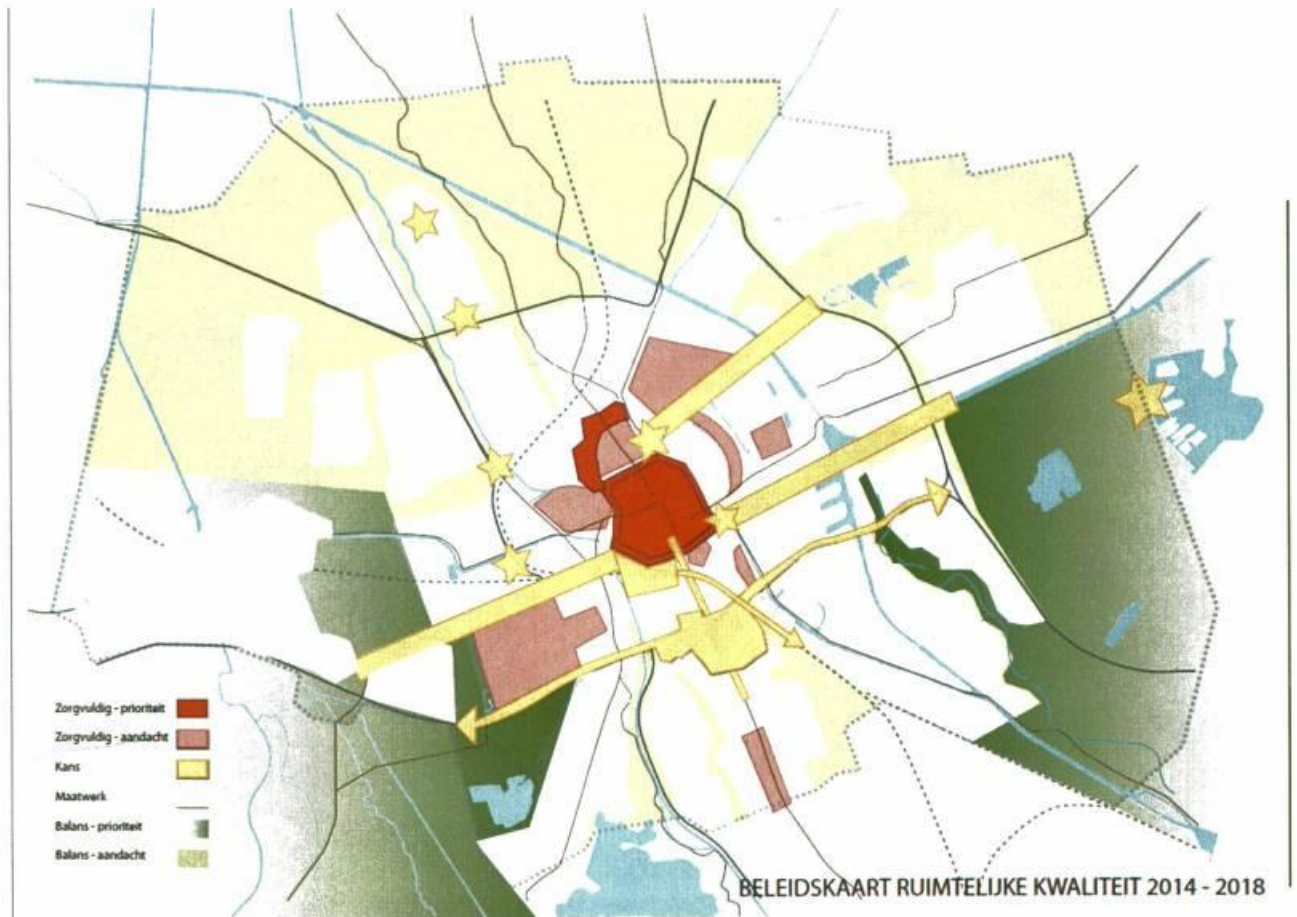
- **Zorgvuldig - prioriteit:**
Ruimtelijke kwaliteit krijgt hoge prioriteit, we wegen belangen zeer zorgvuldig af. Ingrepen moeten bijdragen aan het vergroten van de ruimtelijke kwaliteit van de stad. Onze inzet is proactief.
- **Zorgvuldig - aandacht:**
Ook hier krijgt ruimtelijke kwaliteit hoge prioriteit, maar door minder druk van functies richt aandacht zich op het stellen van randvoorwaarden bij ontwikkelingen/ingrepen.
- **Kans:**
Als in deze gebieden ontwikkelingen van de grond komen grijpen we de kans om de ruimtelijke kwaliteit naar een hoger niveau te brengen. Zonder ontwikkelingen stellen we ons hier passief op.
- **Maatwerk:**
Hier nemen we een adaptieve houding aan en bieden waar mogelijk ruimte voor initiatieven van onderop. We verruimen en vereenvoudigen regels waar mogelijk. Als extra inzet nodig is volgen we de behoefte vanuit de wijk of het bedrijventerrein. Maar ook kan het zijn dat er een stedelijk belang aanwezig is in een gebied waar sturing noodzakelijk is.

- **Balans - prioriteit:**

Bij ontwikkelingen in dit gebied gaan we na hoe we de relatie en de verbindingen tussen stad en ommeland kunnen versterken. Als gemeente hebben we hierin een proactieve rol.

- **Balans - aandacht:**

In deze gebieden gaat het vooral om conservering van de landschappelijke waarden.

De gebiedsindeling op de kaart geeft ten eerste het ambitieniveau aan voor ruimtelijke kwaliteit en vormt ten tweede een richtlijn voor onze eigen inzet van menskracht en middelen. Daarnaast kan het een goed hulpmiddel zijn om ruimtelijke kwaliteit te agenderen bij ontwikkelingen of projecten waarbij we zelf niet het initiatief hebben.

Kwaliteitsatlas.

De veranderende rol van de overheid zal, zoals gezegd, betekenen dat we soms een stapje terug doen, ons faciliterend opstellen en meer gebruik maken van de bestaande expertise en kennis in de stad. Waar mogelijk ondersteunen we initiatieven waarbij de inrichting en onderhoud van de openbare ruimte een gezamenlijke verantwoordelijkheid wordt. Om meer vrijheid te geven aan burgers en ondernemers is het van groot belang dat zij over de juiste informatie beschikken. Net zoals we nu doen met bestemmingsplannen willen we in de toekomst alle informatie die betrekking heeft op de ruimtelijke kwaliteit op internet aanbieden in de vorm van kaartmateriaal, de Kwaliteitsatlas.

De kaartlagen haken aan bij de gebiedsindeling op de Beleidskaart Ruimtelijke Kwaliteit.

In de Kwaliteitsatlas staan in ieder geval de volgende kaartlagen:

- cultuurhistorische waardenkaart – met beschrijvingen en gebiedsaanduidingen van ondergrondse en bovengrondse cultuurhistorische waarden;
- welstandsnota – met gebiedsbeschrijvingen, waardering en richtlijnen voor ruimtelijke opbouw/samenhang en materialisatie van architectuur;
- handboek openbare ruimte – met gebiedsbeschrijvingen, waardering en richtlijnen voor toepassing materialen, meubilair en inrichtingsprincipes in de openbare ruimte.

Voor het opstellen van deze kwaliteitskaart zal te zijner tijd een afzonderlijk projectvoorstel worden gemaakt inclusief kosten en dekking.

Beleidsuitwerkingen.

Het ruimtelijk kwaliteitsbeleid is in diverse nota's vastgelegd. De belangrijkste zijn de Welstandsnota, Reclamenota, Erfgoednota, Standplaatsennota en het Handboek Openbare Ruimte. Deze nota's zijn om diverse redenen aan herziening toe, zijn kortgeleden al herzien of moeten een belangrijkere status worden toegekend. De volgende beleidsnota's zijn binnenkort aan herziening toe:

- De welstandsnota. Uitgangspunten: verduidelijken regels, vereenvoudigen welstandstoets met als doel meer te faciliteren en het proces goedkoper te maken voor de aanvrager.
- Reclamebeleid. Uitgangspunten: regels eenvoudiger en flexibeler maken met meer differentiatie naar gebieden.
- Erfgoednota. Uitgangspunten: heroriëntatie op effectieve inzet van middelen in relatie tot de beschikbare middelen vanaf 2015 als ISV stopt.
- Handboek openbare ruimte. Uitgangspunten: omdat het Handboek complementair is aan de welstandsnota is het gewenst de status op te waarderen van werkdocument naar vastgesteld gemeentelijk beleid.

In deze beleidsherzieningen krijgt de Beleidskaart Ruimtelijke Kwaliteit een vertaling.

Agenda.

De nota Ruimtelijke Kwaliteit sluit af met een overzicht van de acties en opgaven die voortkomen uit de nota. Dit zijn inhoudelijke acties om ruimtelijke kwaliteit in relatie tot de geformuleerde thema's onder de aandacht te brengen en innovaties en creativiteit te stimuleren. Ook de in het voorgaande beschreven beleidsherzieningen en de kwaliteitsatlas staan in de agenda. Tot slot hebben we aanbevelingen geformuleerd voor de wijze van organiseren van ruimtelijke kwaliteit. De reikwijdte van de nota is vier jaar.

Maatschappelijk draagvlak/participatie

Omdat de feitelijke uitwerking op deelthema's en gebieden plaatsvindt (binnenstad, welstand, openbare ruimte, reclame) zal de inspraak en participatie vooral daaromheen georganiseerd zijn. Zo is dit ook afgesproken in de opdrachtverlening. Voor de nota Ruimtelijke Kwaliteit hebben we ons dan ook beperkt tot communicatie met de vakwereld en uw raad. In de aanloop naar deze nota heeft overleg plaatsgevonden met de Welstandscommissie. Daarnaast is afstemming gezocht met Meerstad en Ring Zuid.

In juni 2013 heeft uw raadscommissie Ruimte en Wonen oriënterend gesproken over de nota, gevolgd door een excursie naar Deventer en Enschede om te zien wat keuzes over ruimtelijke kwaliteit in de praktijk kunnen betekenen. Ook kwam daarbij de rol van de overheid aan de orde. Tijdens Let's Gro is ruimtelijke kwaliteit bij diverse sessies aan de orde gekomen, o.a. bij de wandelroutes in de binnenstad en bij de discussies over nieuwe bedrijvigheid (start-ups).

Financiële consequenties

Dit voorstel heeft geen directe financiële consequenties. Voor de uitwerking van de in de nota geformuleerde acties en deelbeleid worden te zijner tijd afzonderlijke projectvoorstellen gemaakt, inclusief kosten en dekking.

Realisering en evaluatie

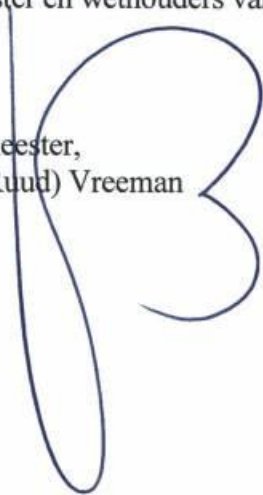

Na vaststelling van deze nota door uw raad zal de uitwerking plaatsvinden in het deelbeleid en in aparte projecten. Gelijktijdig met de bespreking van de nota met uw raad zijn wij voornemens om de nota voor te leggen aan betrokken partijen, zoals ondernemers, adviesraden voor ouderen en gehandicapten, de bewonersorganisaties en de vakwereld. Dit kan leiden tot aanvullingen of suggesties voor het vervolg.

Om de nota te presenteren en de start van de uitwerking te markeren willen we voor de zomer een bijzondere bijeenkomst organiseren voor bewoners, vakmensen en andere geïnteresseerden.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
dr. R.L. (Ruud) Vreeman

A large, stylized handwritten signature in blue ink, consisting of a vertical line on the left and a large, rounded shape on the right.

de secretaris,
drs. M.A. (Maarten) Ruys

A handwritten signature in blue ink, starting with a small 'm' and followed by a long, sweeping horizontal line.

Ruimtelijke Kwaliteit

De Groninger koers 2014-2018

BIJLAGE

Inhoud

Voorwoord	2	Van regisseur naar adviseur in de directe leefomgeving.....	18
1 INLEIDING	3	Ruimte voor innovatie, onderzoek en experiment.....	18
1.1 Aanleiding en doel.....	3	4.2 Thema's	18
1.2 De nota Ruimtelijke kwaliteit.....	4	Versterken van de relatie Stad en Ommeland.....	18
1.3 Opbouw van de nota.....	6	Verduurzaming en energie.....	19
2 CONTEXT	7	Herbestemming.....	19
2.1 Een jarenlange traditie.....	7	De herontdekking van de fiets	19
2.2 Gewijzigde omstandigheden.....	8	De ondernemende stad	19
2.3 Herziening van beleid.....	10	Gezonde en sportieve stad	19
3 GRONINGEN: DNA, kwaliteiten en opgaven	11	4.3 Beleidskaart Ruimtelijke kwaliteit.....	22
3.1 De identiteit van Groningen.....	11	4.3.1 Zorgvuldig.....	22
3.2 De kwaliteiten van Groningen	12	4.3.2 Kans	23
3.3 Zwakke plekken en opgaven	14	4.3.3 Maatwerk	24
3.4 Opmaat naar de beleidskaart	16	4.3.4 Balans	25
4 DE GRONINGER KOERS.....	17	5 AGENDA.....	27
4.1 Visie	17	5.1 Beleid en instrumentarium	27
DNA van de stad: koesteren met oog op de toekomst.....	17	5.1.1 Generiek.....	27
Integraal werken aan bereikbaarheid en kwaliteit.....	17	5.1.2 Beleidsuitwerkingen.....	28
Focus op tijdelijke kwaliteit bij gebiedsontwikkeling	17	5.2 Inhoudelijke acties	29
Snel meedenken en ontwerpen bij initiatieven.....	18	5.3 Organisatie ruimtelijke kwaliteit.....	30

Voorwoord

Voor u ligt de Nota Ruimtelijke Kwaliteit van de Gemeente Groningen. Groningen heeft een jarenlange traditie in het vormgeven van de stad. Consistente aandacht voor Ruimtelijke Kwaliteit heeft ertoe geleid dat Groningen een bijzonder aantrekkelijke stad is om in te wonen, te werken en te studeren en om als toerist te bezoeken. Deze kwaliteit trekt ook nieuwe economische activiteiten aan, nieuwe bedrijven en werkgelegenheid. Deze kwaliteit is daarmee bepalend voor onze identiteit als stad. We zijn er trots op en dat is terecht.

Tegelijk wijzigt de rol van de overheid: van sturen van bovenaf, met regels en geld naar visie, debat en cocreatie. We willen meer dan voorheen gebruik maken van de bestaande expertise en kennis in de stad en maatschappelijke initiatieven meer faciliteren. Daarnaast zijn de financiële omstandigheden verslechterd.

Zoals dit college het in het Prinsenhofakkoord heeft geformuleerd: We willen vernieuwen en gaan op zoek naar werkwijzen, waarbij we met minder geld meer doen. Deze nota is daarmee ook een voorbeeld van het nieuwe denken zoals dat ook bij Let's Gro aan de orde is gekomen.

Bij deze nieuwe rol past ook anders denken over de ruimtelijke kwaliteit van de stad. Bij een meer faciliterende rol van de overheid is het des te meer noodzakelijk om vooraf heldere kaders te formuleren en samenhang aan te brengen in het nu veelal versnipperd ruimtelijk kwaliteitsbeleid. Zoals we dat in 2006 in de architectuurnota hebben gedaan spreken we ons nu ook uit over de

kwaliteitsambities voor de komende jaren. Dat doen we door scherper dan voorheen aan te geven waar we actief blijven sturen op ruimtelijke kwaliteit, waar we kansen willen grijpen om kwaliteit te verbeteren, maar ook waar we als overheid willen faciliteren en meer ruimte willen geven aan bewoners en initiatieven.

Deze nota is tot stand gekomen na een uitgebreid traject, dat al in 2011 is begonnen met een eerste verkenning en consultatieronde. In juni 2013 heeft de Raadscommissie Ruimte en Wonen oriënterend gesproken over de Nota, gevolgd door een excursie naar Deventer en Enschede om te zien wat keuzes over ruimtelijke kwaliteit in de praktijk kunnen betekenen. Ook kwam daarbij de rol van de overheid aan de orde. Er is ook gesproken met een aantal experts in het vakgebied, zoals de huidige Stadsbouwmeester en de leden van de Welstandscommissie. Tijdens Lets Gro in november 2013 is de Ruimtelijke Kwaliteit van de stad bij diverse besprekingen direct of indirect aan de orde gekomen, zoals bij fietsstad Groningen, diverse stadswandelingen en bijeenkomsten met startende ondernemers.

Deze nota is het resultaat van dit proces. Wij wensen u veel leesplezier.

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding en doel

Groningen kent een lange traditie in het maken van nieuw, vooruitstrevend ruimtelijk beleid: de ontwikkelingsfilosofie van de stad, de binnenstad, de wijk(vernieuwing), ons sociale gezicht, het verkeer of de omgang met het milieu. Consistente aandacht voor Ruimtelijke Kwaliteit heeft ertoe geleid dat Groningen een bijzonder aantrekkelijke stad is om in te wonen, te werken en te studeren en om als toerist te bezoeken. Deze kwaliteit trekt ook nieuwe economische activiteiten aan, nieuwe bedrijven en werkgelegenheid. Deze kwaliteit is daarmee bepalend voor onze identiteit als stad. We zijn er trots op en dat is terecht.

Tegelijk wijzigt de rol van de overheid: van sturen van bovenaf, met regels en geld naar visie, debat en cocreatie. We willen meer dan voorheen gebruik maken van de bestaande expertise en kennis in de stad en maatschappelijke initiatieven meer faciliteren. Daarnaast zijn de financiële omstandigheden verslechterd

De behoefte aan een Nota Ruimtelijke Kwaliteit komt voort uit de snel veranderende context waarin de overheid opereert. Op hoofdlijn gaat het daarbij om twee ontwikkelingen: de economische crisis en de veranderende rol van de overheid. We willen meer dan voorheen gebruik maken van de bestaande expertise en kennis in de stad en maatschappelijke initiatieven meer faciliteren. Dit kan betekenen dat de overheid soms een stapje terug doet.

Bij een meer faciliterende rol van de overheid is het noodzakelijk om vooraf heldere kaders en bandbreedten te formuleren en samenhang aan te brengen in het nu veelal versnipperd ruimtelijk kwaliteitsbeleid. Zoals we dat in 2006 in de architectuurnota hebben gedaan spreken we ons nu uit over de kwaliteitsambities voor de komende jaren. Door de crisis ligt er nu echter een andere opgave. Er is meer aandacht voor de bestaande stad (van stad maken naar stad zijn), veranderend woon- en werkgedrag en ander ruimtegebruik. De opgave is om scherp aan te geven waar we actief blijven sturen op ruimtelijke kwaliteit, en waar we als overheid willen faciliteren, meer ruimte willen geven aan initiatieven, waar nodig door het verminderen van regeldruk. Zoals dit college het in het Prinsenhofakkoord heeft geformuleerd: We willen vernieuwen en gaan op zoek naar werkwijzen, waarbij we met minder geld meer doen.

Minder sturen van bovenaf, vanuit beleid en geld en meer vanuit visie, debat en cocreatie

Sturen vanuit visie, debat en cocreatie, maar wel met de juiste balans tussen inspanning, middelen en ruimtelijke kwaliteitsniveau. Hierbij is het van belang dat het debat niet versmalt tot het esthetisch aspect van ruimtelijke kwaliteit (“mooi”, “lelijk”), maar breder wordt gevoerd (zie paragraaf 1.2).

Het doel van deze nota is om onze ambities te formuleren en deze te vertalen naar het sturingsniveau voor ruimtelijke kwaliteit in de stad. Dit gaan we vervolgens in welstands-, reclame- of ander beleid verder uitwerken. We formuleren in deze nota:

- Waar onze ruimtelijke kwaliteiten en opgaven liggen;

- Onze ambities voor de komende jaren op een aantal belangrijke en actuele thema's;
- Het sturingsniveau voor ruimtelijke kwaliteit in de stad, ingedeeld in gebieden (Beleidskaart Ruimtelijke kwaliteit);
- Kaders voor de regelgeving op deelbeleid en de organisatie.

Met de Nota Ruimtelijke Kwaliteit willen we de komende jaren een aantrekkelijke, concurrerende stad blijven waar het goed wonen, werken en recreëren is en die uitnodigt tot nieuwe economische activiteit. We zetten ons daarvoor proactief in op de gebieden die bepalend zijn voor onze identiteit (het DNA), liften mee op gebiedsontwikkelingen en bieden ruimte voor initiatieven van onderop in de wijken.

1.2 De nota Ruimtelijke kwaliteit

De voorganger van deze nota ruimtelijke kwaliteit was de architectuurnota 'Tekenen voor de stad' uit 2006. Bewust is het onderwerp verbreed naar de gehele fysieke omgeving: gebouw en openbare ruimte en onderlinge samenhang.

We hebben er bewust voor gekozen de Welstandsnota niet te gebruiken als nota Ruimtelijke kwaliteit, zoals veel gemeenten wel doen. Ruimtelijke kwaliteit is meer dan Welstand: het gaat ook over de openbare ruimte en de wijze van organiseren van de ruimtelijke opgaven. Daarbij kan de rol van de overheid telkens anders zijn: investeerder, begeleider, adviseur, facilitator, informatieverstrekker, beheerder, vergunningverlener of toetser.

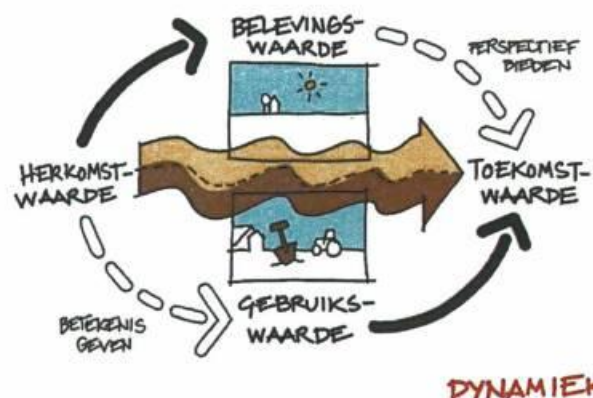
Ruimtelijke kwaliteit is sinds dertig jaar één van de belangrijkste doelen van de Nederlandse ruimtelijke ordening. Met ruimtelijke kwaliteit wordt een gebouw of gebied bedoeld dat optimaal gebruikt kan worden voor het beoogde doel, duurzaam en aantrekkelijk is.

Ruimtelijke kwaliteit beschouwt de fysieke kenmerken van onze leefomgeving vanuit de begrippen gebruikswaarde, belevingswaarde, herkomstwaarde en toekomstwaarde (zie inzet). We plaatsen de begrippen in de nota in de huidige context en verbinden ze met de opgaven van de stad. De economische situatie noopt daarbij tot keuzes. Daarnaast moet het streven naar ruimtelijke kwaliteit bij ontwikkeling en herinrichting voor alle betrokken partijen eigenlijk een vanzelfsprekendheid zijn. Hierbij gaat het niet alleen om de juiste functies op de juiste plaats en in een uitvoering die de welstandstoets doorstaat. Het ontwikkelen met toekomstwaarde vraagt om interactie tussen functies en een openbare ruimte die dat stimuleert.

Definitie ruimtelijke kwaliteit

Begin jaren tachtig van de vorige eeuw deed het begrip ruimtelijke kwaliteit zijn intrede. Er werd een sterke behoefte gevoeld de omgeving meer te

KARAKTERISTIEK

beschouwen vanuit de maatschappelijke waardering: de balans tussen gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde.

Gebruikswaarde duidt op de functionele kwaliteiten van een plek of

gebied. Het gaat over de vraag of bij elkaar gesitueerde functies elkaar versterken. Met **belevingswaarde** wordt de waardering voor een plek, gebied of initiatief bedoeld. Hierbij spelen begrippen als beeldkwaliteit, diversiteit en herkenbaarheid een rol. De **toekomstwaarde** drukt de mate van duurzaamheid, aanpasbaarheid en flexibiliteit uit; is een ruimtelijk initiatief bestand tegen de tand des tijds.

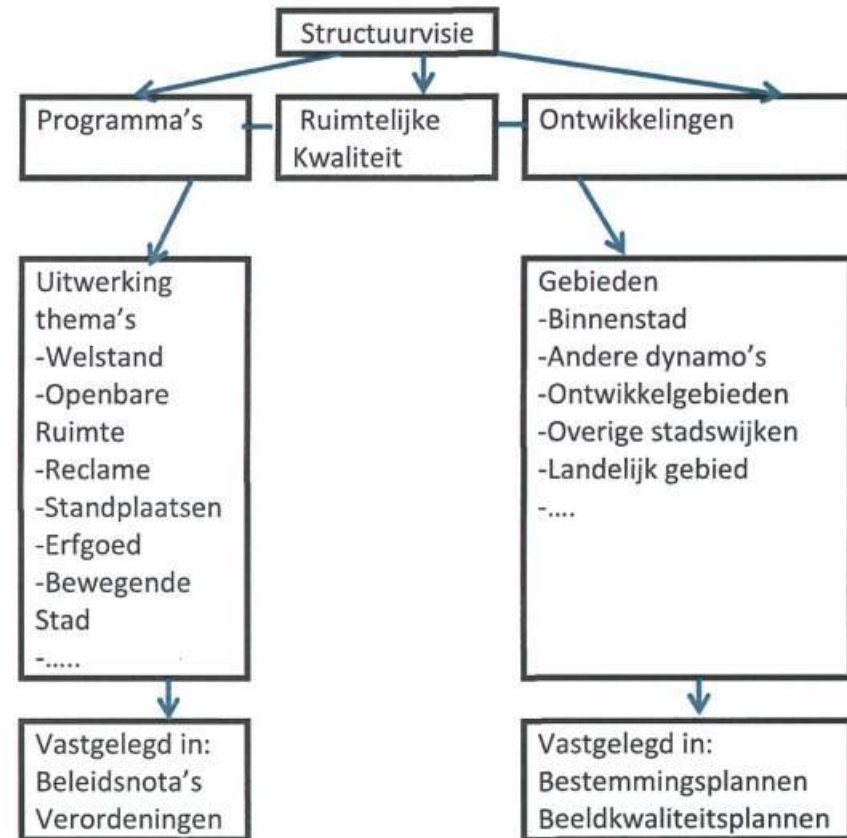
Bron: Dauvellier planadvies (website)

Recent is het begrip **herkomstwaarde**, als tegenhanger van toekomstwaarde, toegevoegd. We mogen de historische karakteristieken niet uit het oog verliezen als we naar de toekomst kijken. Zij geven betekenis aan onze leefomgeving en bepalen in belangrijke mate de identiteit.

Deze nota biedt daarmee het kader voor het ontwikkelen van beleid en regelgeving op relevante deelterreinen. De nota geeft aan in welke gebieden van de stad we extra aandacht willen besteden aan de ruimtelijke kwaliteit zodat dit vervolgens in het welstands-, reclame- of ander beleid wordt verwerkt. We geven ook aan welke thema's de komende jaren extra aandacht verdienen. De daadwerkelijke uitwerking in beleid en toetsingscriteria vind in deelprodukten plaats.

Door een gemeenschappelijk kader vast te leggen worden de uitgangspunten voor de deelopwerkingen en in gebieden zoveel mogelijk op elkaar afgestemd. Daarmee verkleinen we de kans dat gemeentelijk beleid elkaar op deelthema's tegenspreekt.

Het bijgaande schema geeft weer welke positie het denken over Ruimtelijke Kwaliteit in onze beleidscyclus heeft.

1.3 Opbouw van de nota

In hoofdstuk 2 schetsen we de context van waar uit we de Groninger Koers voor Ruimtelijke Kwaliteit uitstippelen. We kijken kort terug op onze traditie van ruimtelijke ordening en schetsen de gewijzigde omstandigheden die van invloed zijn om de ruimtelijke kwaliteitsopgave voor de toekomst.

Hoofdstuk 3 beschrijft en waardeert de fysieke kenmerken van Groningen die gezamenlijk onze identiteit bepalen, het Groninger DNA.

Vanuit de context en het DNA geven we in hoofdstuk 4 de Koers aan. Dit is onderscheiden in thema's, waar we de komende jaren extra aandacht aan besteden, en in geografische gebieden waaraan ambitieniveaus voor ruimtelijke kwaliteit zijn gekoppeld.

Hoofdstuk 5 tenslotte is de agenda met een overzicht van de acties die uit deze nota voortvloeien.

2 CONTEXT

2.1 Een jarenlange traditie

Groningen stuurt al eeuwenlang lang op verschillende manieren op ruimtelijke kwaliteit. Al sinds de middeleeuwen bouwen we aan de stad. We kennen ondertussen een lange traditie in het maken van nieuw, vooruitstrevend ruimtelijk beleid of we het nou over de ontwikkelingsfilosofie van de stad, de binnenstad, de wijk(vernieuwing), ons sociale gezicht, het verkeer of de omgang met het milieu hebben.

Ook hebben we naam en faam in het geven van kansen aan jonge, veelbelovende architecten. Met manifestaties als Blue Moon, Intense Stad, Intense Laagbouw en BouwJong is steeds de verbinding gemaakt tussen programmatische opgaven en het versterken van de ruimtelijke kwaliteit van de stad. In de jaren 90 heeft de stad zich sterk vernieuwd, mede door een actieve opstelling van de gemeente. Veel spraakmakende architectuur is in die tijd tot stand gekomen.

In de gemeente Groningen is ruimtelijk beleid consequent doorgevoerd en heeft een structurele invloed op het functioneren van de stad. Zonder volledig te willen zijn geven we een kort overzicht van een aantal consequente beleidskeuzes:

- Groningen is al decennialang bezig om duurzame oplossingen te kiezen voor haar ruimtelijke vraagstukken. Het sparen van het kwetsbare landschap om de stad en de wijkvernieuwing zijn daar sprekende voorbeelden van.
- We hebben in 2008 de ambitie uitgesproken om de duurzaamste stad van Nederland te worden en in 2035 energieneutraal te zijn.

- Het ruimtelijke beleid van de stad is al jaren gericht op het behouden en versterken van 'de compacte stad', met korte fietsafstanden, voorzieningen binnen handbereik en inbreiding voor uitbreiding.
- Ons ruimtelijk-economisch beleid in Stad op Scherp geeft prioriteit aan de Binnenstad en de topvoorzieningen, de zogenaamde dynamo's (het UMCG, Stationsgebied, Europapark, Martinizekenhuis en Zernike).
- Al vanaf de jaren '70 zijn we bezig met versterking van de binnenstad. Het verkeerscirculatieplan verbeterde de leefbaarheid aanzienlijk en het programma Binnenstad Beter zorgde voor constante aandacht voor verbetering van het stadscentrum. De openbare ruimte kreeg onder de noemer Ruimte voor Ruimte een voor Nederland nieuwe aanpak.
- We stimuleren consequent het gebruik van de fiets en het OV en hebben we de binnenstad voor doorgaand autoverkeer ontmoedigd. Mede ook door de inzet van Citybussen hebben we het parkeren meer naar buiten weten te geleiden.
- De bescherming van cultuurhistorische waarden is aanzienlijk verbeterd sinds de decentralisatie van de meeste rijkstaken naar de gemeenten in 1988. Consequent erfgoedbeleid heeft geleid tot een toename van het aantal beschermde rijks- en gemeentelijke monumenten, ook archeologische, in Groningen van ruim 300 naar meer dan 1200 en aanwijzing van 8 beschermde stadsgezichten.
- Het beheer van de openbare ruimte wordt sinds 2002 in Groningen consequent uitgevoerd volgens de BORG-systematiek (Beheer Openbare Ruimte Groningen). Hierin staat voor iedereen helder het beheersniveau omschreven.

- We hebben ons beleid ten aanzien van straatbomen vastgelegd in het Bomenstructuurplan 'Sterke Stammen' (2013).

2.2 Gewijzigde omstandigheden

De wereld om ons heen verandert in hoog tempo. De recente economische situatie en de sociaal-maatschappelijke verschuivingen vragen ook van de overheid een andere manier van opereren. Waar we voorheen de stad vooral maakten door het ontwikkelen van woningen en bedrijventerreinen, waarbij de ruimtelijke kwaliteit als vanzelfsprekend meeliftte, moet we onze aandacht nu meer op de bestaande stad richten en ervoor zorgen dat de ruimtelijke kwaliteit op peil blijft. De cruciale vraag hierbij is: hoe kunnen we met minder middelen toch de ruimtelijke kwaliteit op orde houden en tegelijkertijd kansen grijpen? Onderstaand een aantal van de verschuivende panelen die van invloed zijn op de ruimtelijke kwaliteit in Groningen.

Groei en krimp

De stad blijft zich ook de komende jaren volop ontwikkelen. Volgens het CBS groeit Groningen door naar 230.000 inwoners in 2025. Er worden de komende jaren grote bouw- en infrastructurele projecten in de stad gerealiseerd. Er is in Noord-Nederland geen gebied zo dynamisch als de stad Groningen. De trek van studenten en andere jongeren naar de stad blijft doorgaan en zal er, door krimp in de regio, steeds meer druk komen op de ruimte en de voorzieningen in de stad.

Overcapaciteit

Door de recessie liggen er andere opgaven. Het tempo in de woningbouw is fors teruggelopen en ook de uitgifte van

bedrijventerreinen stagneert. Dit betekent dat we anders om moeten gaan met ingezette ontwikkelingen die nog niet zijn voltooid en die nu een heel ander perspectief hebben dan enige tijd geleden. Programma's zijn of worden bijgesteld. Het nieuwe perspectief voor Meerstad en De Rode Loper voor bedrijventerreinen zijn hier goede voorbeelden van. Daar waar grondexploitaties vaak uitleggebieden zijn, ligt de grootste investeringsopgave de komende jaren in de bestaande stad.

Bestaande stad

De recessie leidt tot meer aandacht voor de bestaande stad ('van stad maken naar stad zijn'), veranderend woon- en werkgedrag en ander ruimtegebruik. Er komen steeds meer kleinschalige initiatieven zoals verbouwingen en functiewijzigingen. Daarnaast hebben we te kampen met leegstaande gebouwen als gevolg van de veranderende kantorenmarkt, de toename van flexibel- en thuiswerken, schaalvergroting in de detailhandel en de toename van internetwinkelen. Initiatieven tot (tijdelijke) wijziging van de functie van vrijkomende bebouwing komen regelmatig voor. Maar lang niet altijd lukt het om een nieuwe functie te vinden voor een gebouw, doordat het Bouwbesluit of andere landelijke regelgeving het niet toestaat, omdat de exploitatie niet sluitend is en omdat onze eigen regels herbestemming moeilijker maken.

De groeiende aandacht voor de bestaande stad heeft zich onlangs geuit in de breed gedragen wens tot een betere bescherming van de cultuurhistorische waarden in de Binnenstad, en meer mogelijkheden voor hergebruik van bestaande, vaak leegstaande, bebouwing. Een betere bescherming van de cultuurhistorische binnenstad en een functieverruiming om de dreigende leegstand het hoofd te kunnen

bieden is inmiddels vertaald in het nieuwe voorontwerp-bestemmingsplan Binnenstad. Daarnaast zijn we bezig de bouwstenen te verzamelen voor een nieuwe visie op de Binnenstad.

Rol overheid

Eerder is al ingegaan op de veranderende rol van de overheid. Landelijk is de trend ingezet: decentralisatie, vereenvoudiging van regelgeving, meer vergunningvrij bouwen en de mogelijkheid voor minder welstand. Dit is een tendens die al een aantal jaren geleden is ingezet en met de komst van de nieuwe Omgevingswet ook de komende jaren verder voortgezet zal worden.

Openbare ruimte

Met de herontdekking van de bestaande stad is er ook steeds meer aandacht voor de kwaliteit van de openbare ruimte. De nadruk komt steeds meer te liggen op een integrale aanpak van gebiedskwaliteit, waarbij de kwaliteit van de openbare ruimte steeds belangrijker wordt. Station Europapark is verkozen tot het mooiste gebouw van 2013 in de stad, mede door de hoge kwaliteit van de openbare ruimte. We hebben ervaring (o.a. Le Roy gebieden) met het in beheer geven van openbaar gebied aan particulieren en bedrijven. In woonwijken gaat het hierbij om het onderhoud van bijvoorbeeld speeltuintjes en openbaar groen. Op bedrijventerrein krijgen ondernemersverenigingen de mogelijkheid om zelf het openbaar gebied te (laten) inrichten en/of beheren. Hieraan is behoefte vanuit de bedrijven die graag nauw betrokken willen zijn bij de representativiteit van hun bedrijventerrein. De verwachting is dat we dergelijke constructies vaker inzetten in de toekomst.

Bereikbaarheid

Met onze partners in de Regio hebben we nieuwe afspraken gemaakt over de bereikbaarheid van de stad als gevolg van het niet doorgaan van de Regiotram. We zetten in op Hoogwaardige Openbaar Vervoerassen op de belangrijkste verbindingen en het verder doorkoppelen van stadslijnen in de regio. HOV in de bestaande stad vraagt zorgvuldige inpassing, maar biedt ook de kans om tot verbetering van ruimtelijke kwaliteit te komen.

Verduurzaming en energie

Duurzaamheid en energie zijn twee belangrijke begrippen voor Groningen. We zetten in om duurzaamste stad te worden en tegelijkertijd presenteren we ons als City of Energy, de hoofdstad van de 'energy valley'. Dit brengt een ruimtevraag met zich mee. Het aantal voorzieningen voor wind- en zonne-energie zal toenemen en ook relatief nieuwe vormen van energie moeten ingepast in de omgeving. Voorbeelden zijn: oplaadpalen voor elektrische fietsen en auto's, voorzieningen voor het gebruiken van aardwarmte en geothermiestations.

Gezond

Een belangrijk sociaal-maatschappelijk thema voor de toekomst is langer gezond blijven (Healthy Ageing). We worden ouder en willen graag zo lang mogelijk in goede gezondheid van het leven genieten. Dit uit zich in de openbare ruimte op diverse manieren: door de elektrische fiets kunnen ouderen langer zelfstandig grotere afstanden afleggen en daarmee een goed alternatief voor de auto. Voor de stad is de fietsbereikbaarheid vanuit de regio toegenomen. De vraag naar ongeorganiseerde sportieve recreatievormen, zoals hardlopen, fietsen, wandelen is sterk groeiende. Voor deze vormen van sport en recreatie zijn aantrekkelijke routes van, naar en in de

stad van belang. Ook is er een trend om schoolomgevingen en sportparken steeds meer openbaar te maken om zo sport en spel te stimuleren.

2.3 Herziening van beleid

Ons ruimtelijk kwaliteitsbeleid is in diverse nota's vastgelegd. De belangrijkste zijn de Welstandsnota, Reclamenota, Erfgoednota, Standplaatsennota en het Handboek Openbare Ruimte. Deze nota's zijn om diverse redenen aan herziening toe, zijn kortgeleden al herzien of moeten een belangrijkere status worden toegekend. De gewijzigde omstandigheden zoals in paragraaf 2.2 geschetst vormen daarvoor mede de aanleiding. In deze paragraaf gaan we kort in op de nota's. In hoofdstuk 5 komen we concreet terug met de uitgangspunten voor herziening van dit deelbeleid vanuit deze nota Ruimtelijke Kwaliteit.

Welstandsnota

Het welstandsbeleid vraagt om herziening. Er is een breed gedragen maatschappelijke wens tot verduidelijking, vereenvoudiging van de welstandstoets, zowel inhoudelijk als procedureel. Met als doel de burger meer te faciliteren en het proces goedkoper te maken voor de aanvrager. Ook is er de 'kan' regeling, waarbij de gemeente de welstandstoets in eigen huis mag uitvoeren en niet per definitie aangewezen is op een externe welstandscommissie.

Reclamenota

Het reclamebeleid is versnipperd vastgelegd en daarmee complex geworden. Ook houdt ons reclamebeleid de snelle ontwikkelingen in nieuwe vormen van reclame niet bij. Daarnaast is er een

maatschappelijke discussie over hoe om te gaan met reclame-uitingen, zowel in de binnenstad als daarbuiten. Reclamebeleid is daarom aan herziening toe.

Erfgoednota

Per 2015 stopt het ISV. Dit betekent dat er voor cultuurhistorie een heroriëntatie moet plaatsvinden op beschikbare middelen en meest effectieve inzet van middelen. Deze Nota Ruimtelijke Kwaliteit biedt daarvoor een aantal handvatten.

Nota Standplaatsenbeleid

Deze nota is eind 2013 herzien. De uitgangspunten van deze nota sluiten aan bij de Nota Ruimtelijke Kwaliteit.

Handboek Openbare Ruimte

Omdat de Ruimtelijke Kwaliteit steeds meer gaat over de kwaliteit van de openbare ruimte willen we een Handboek Openbare Ruimte opstellen. Meestal is dit een handboek op ambtelijk niveau. Om recht te doen aan de herwaardering van de openbare ruimte is het gewenst de status van het handboek op te waarderen en dit als regulier gemeentelijk beleid door de gemeenteraad te laten vaststellen.

3 GRONINGEN: DNA, kwaliteiten en opgaven

Dit hoofdstuk beschrijft én waardeert het ruimtelijk DNA van Groningen. Ruimtelijk DNA is te vergelijken met het DNA van mensen: het kenschetst de fysieke, zichtbare kenmerken die uniek zijn en Groningen onderscheiden van andere steden. Hierover gaat de eerste paragraaf.

De tweede paragraaf van dit hoofdstuk waardeert die (fysieke) identiteit. De 'kwaliteitskaart' licht de 'plussen' - de belangrijkste ruimtelijke kwaliteiten- toe. De plekken die over het algemeen gewaardeerd worden en die Groningen op een positieve manier onderscheiden van andere steden. De paragraaf licht ook de 'minnen' oftewel de opgaven toe. Dat gebeurt door plekken aan te geven die over het algemeen minder goed gewaardeerd worden.

De derde paragraaf vormt de opmaat naar hoofdstuk 4. En maakt inzichtelijk hoe kwaliteiten en opgaven zich verhouden tot 'de hoeveelheid gebruikers' en de ruimtelijke opgaven in de stad. Daarmee wordt duidelijk voor hoeveel mensen het werken aan ruimtelijke kwaliteit op een plek van belang is.

3.1 De identiteit van Groningen

Deze paragraaf beschrijft de fysieke identiteit van Groningen: de ruimtelijke kenmerken die uniek zijn voor Groningen. Die fysieke kenmerken hebben vaak hun oorsprong in een (ver) verleden en zijn bestendig en beschermd met actief beleid de afgelopen decennia. Deze paragraaf focust op de onderscheidende identiteit op het niveau van de stad als geheel.

Stad in het ommeland

Groningen is ontstaan op het snijvlak van vier landschappen, op een uitloper van de Hondsrug. Van oudsher is de verbondenheid met het ommeland sterk: lange tijd als handelsplaats waar producten vanuit het ommeland verhandeld werden. Recenter is de relatie verschoven naar die van wonen, werken, voorzieningen en recreëren. Met een hoog voorzieningenniveau en veel werkgelegenheid in de stad Groningen en het ommeland als woon- en recreatiegebied. Beiden sterk met elkaar verbonden en met forse aantallen mensen die dagelijks de stad in en uit gaan. In de toekomst zal die relatie verder intensiveren. Het ommeland zal sterker afhankelijk worden van de stad voor voorzieningen en werk. Ook de afhankelijkheid van de stad van het ommeland – met haar havens, landbouw, recreatie, energievoorziening - zal versterken. De stad bestaat bij gratie van het ommeland en vice versa. Datzelfde geldt voor de ruimtelijke kwaliteit van beiden.

Stedelijk centrum, compact en intens

Groningen is één van de weinige steden die nog veel kenmerken van de karakteristieke Nederlandse stad heeft: met een bruisend, compact centrum en een duidelijke overgang naar het omliggende landschap. De stad is relatief compact en intens: met korte fietsafstanden, voorzieningen binnen handbereik, veel differentiatie in woon- en werkmilieus en relatief weinig 'leegte'. Niet in het minst omdat daar ook met beleid ('inbreiding boven uitbreiding') op is gestuurd. Toch is de laatste jaren met de uitbreidingen aan de west- en oostkant van de stad de compactheid en de heldere overgang tussen stad en land minder scherp geworden. Met de economische crisis neemt ook de 'leegte' in de stad en in de stadsranden toe.

Stad rijk aan historie

Groningen is een oude stad met meer dan 2000 jaar bewoning. Tal van oude waterlopen en routes zijn nog steeds aanwezig. Ze hebben niet altijd de positie en waarde die ze zouden kunnen hebben, maar bieden vaak wél een goede basis om het fietsnetwerk en de relatie stad-landschap te versterken. Continue bewoning van de stad heeft een rijk palet aan wijken en buurten opgeleverd. De plekken met de belangrijkste historische waarden zijn beschermd.

Sterke binnenstad

Groningen heeft een mooi centrum, dat haar oorsprong heeft in de Middeleeuwen en grotendeels haar oude structuur nog kent. De oude structuur van openbare ruimten (met de markten en oude straten), gecombineerd met de eeuwenlange (ver)bouw van dat centrum geeft de binnenstad haar kwaliteit. Veel variatie, kleinschaligheid en een menselijke maat zijn daarin belangrijke waarden. Het beleid van de laatste decennia van de vorige eeuw heeft de ruimtelijke kwaliteit van de binnenstad versterkt. Met het verkeerscirculatieplan, Binnenstad Beter en Ruimte voor Ruimte is stap voor stap gewerkt aan een binnenstad die een hoogwaardig ingerichte openbare ruimte heeft, veel architectonische variatie, veel ruimte voor de voetganger en fietser en veel ruimte voor ontmoeting. Plaatselijk begint die openbare ruimte versleten te raken en met de crisis neemt leegstand in de binnenstad toe. Het borgen van intensiteit, eenheid en ontmoeting vraagt continue aandacht.

Groningen fietsstad

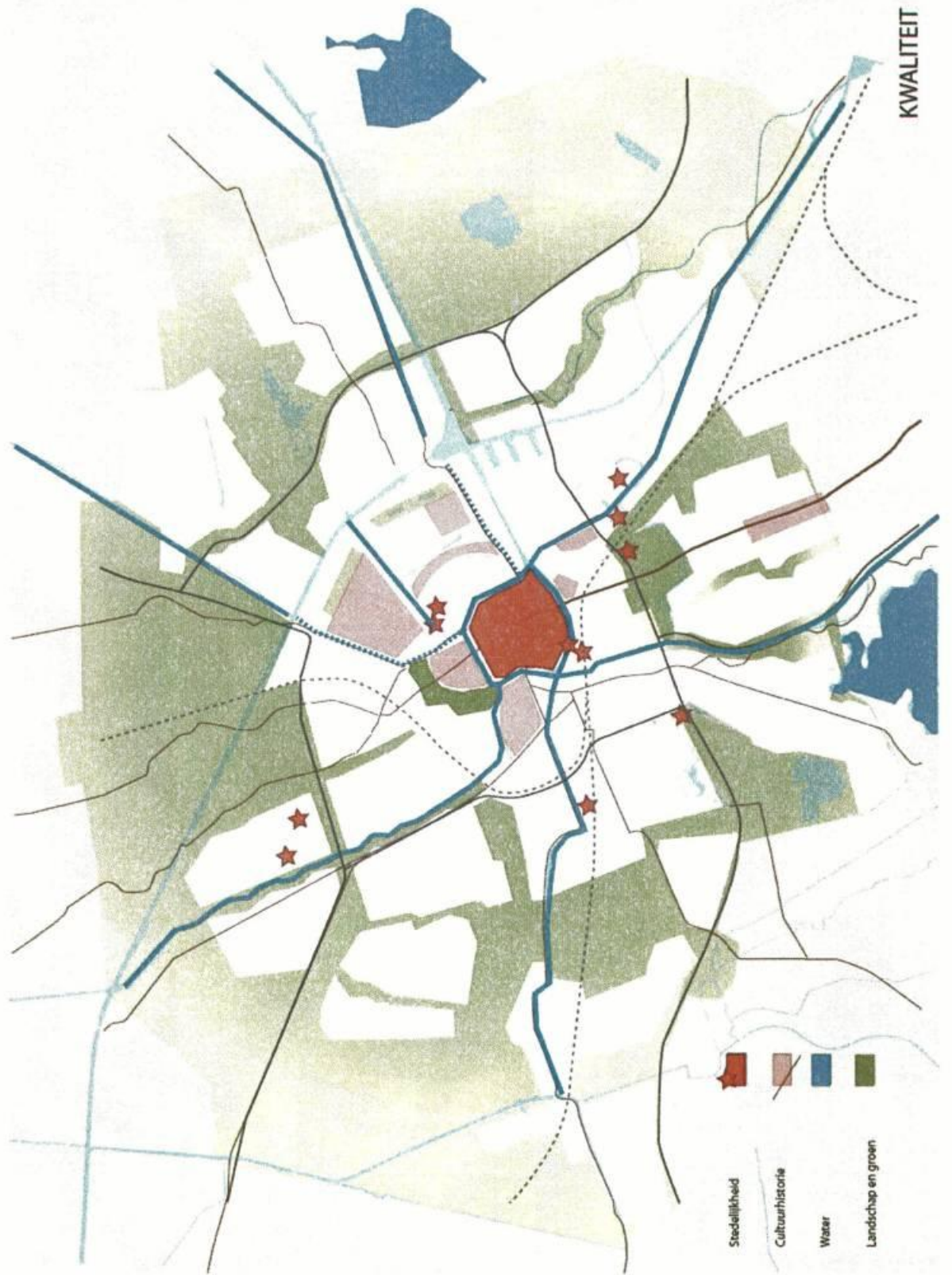
Zestig procent van alle verplaatsingen in de stad gebeurt per fiets, het hoogste percentage ter wereld. Dat is het resultaat van jarenlang, consequent verkeers- en vervoersbeleid. Niet alleen de aanleg van vele voorzieningen voor de fiets, maar ook slim omgaan met de auto in en om de stad, hebben er aan bijgedragen. De fiets is in Groningen zo gewoon geworden dat de voordelen ervan soms vergeten worden. De stad is er gezonder en leefbaarder door met een mooie openbare ruimte.

Groningen universiteits- en kennisstad

Groningen heeft een universiteit sinds 1614. We zijn een erg jonge stad met ruimte voor innovatie en creativiteit. Mede daarom is er veel ruimte voor experiment en evenement. Dat is al eeuwen zo. Kennisstad Groningen is een belangrijke factor voor de groei van Groningen. Dit uit zich in dynamiek: in continue vernieuwing en in het gebruik van de ruimte.

3.2 De kwaliteiten van Groningen

Plekken, gebouwen en gebieden die op een positieve manier bijdragen aan het unieke van Groningen worden als kwaliteit gezien. Het betreft plekken die over het algemeen breed worden gewaardeerd vanuit belevings-, gebruiks-, herkomst- en/of toekomstwaarde. Deze plekken zijn weergegeven op een kwaliteitskaart van de stad: dus zowel historische als recente plekken die exemplarisch zijn voor de stad. Datzelfde geldt voor

KWALITEIT

plekken, ruimtes, gebouwen die bijzondere toekomstwaarde hebben en raken aan het gewenste ontwikkelperspectief van de stad. Het schaalniveau van de kaart is dat van de stad als geheel, vandaar dat de kaart een zeker abstractieniveau heeft en niet zeer gedetailleerd is. Zo is de binnenstad als één geheel weergegeven.

De kwaliteitskaart bevat:

- Bijzondere gebouwen, ruimten en ensembles:

Gebieden met de grootste historische waarden zijn op de kaart aangegeven. Daarnaast identificeert de kaart de belangrijkste historische routes die de stad met het ommeland verbinden.

Ook plekken die van bijzonder belang zijn voor het recente verleden en de toekomst van Groningen, zijn weergegeven. .

- Bijzondere onderdelen van landschap en groenstructuur:

Landschap, groen en water zijn van groot belang voor de kwaliteit van wonen en leven. De groenstructuur die stad en ommeland verbindt wortelt vaak in haar verleden en heeft toekomstwaarde voor Groningen als gezonde stad, duurzame stad, fietsstad en stad met een hoog gewaardeerde woonomgeving. De stad heeft veel aandacht voor het versterken van parken, groenstructuur en ecologie. Lang beleid op openbaarheid van oevers waardoor veel water ook echt ervaren wordt (Paterswoldsemeer, Reitdiep) heeft zijn vruchten afgeworpen. Toch heeft de waterstructuur van de stad soms ook te weinig aandacht gekregen: historische waterlopen zijn soms nog verborgen parels. Het versterken van groen in de woonomgeving, steeds vaker met bewoners als initiatiefnemer, krijgt de laatste jaren veel aandacht. Op de kwaliteitskaart staan vooral de gebieden die op het niveau van de stad als geheel een rol spelen: de

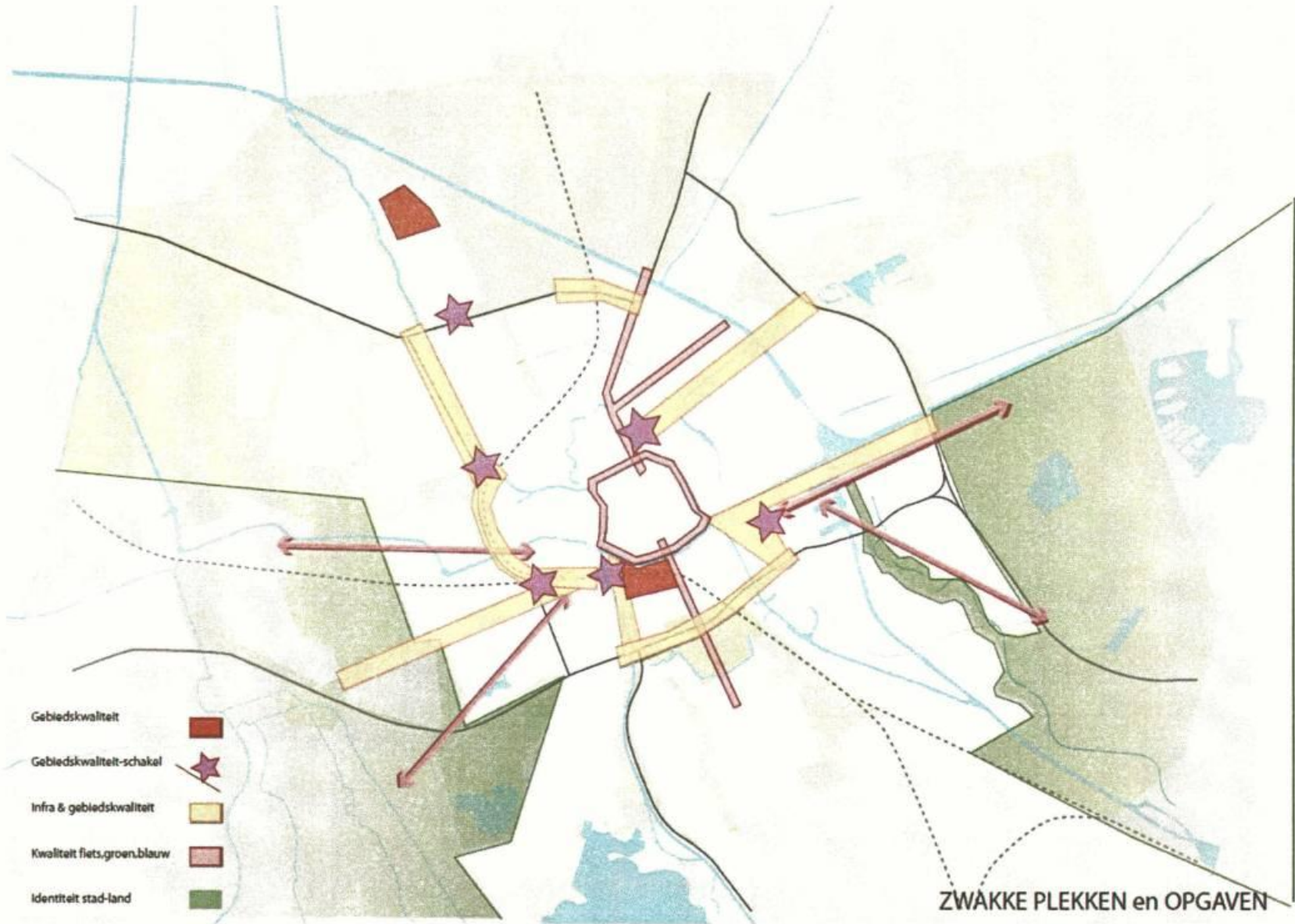
belangrijkste park- en groenstructuren in de stad, de landschappen rondom en de waterlopen.

3.3 Zwakke plekken en opgaven

Er zijn plekken en gebieden in en om de stad waar de sfeer, de uitstraling en/of het gebruik van de ruimte niet optimaal zijn. Zwakke plekken en opgaven van stedelijk belang zijn weergegeven op de kaart hiernaast. Het zijn plekken waar de ruimtelijke kwaliteit verbetering verdient in de huidige situatie. Of waar deze als gevolg van grote bereikbaarheidsopgaven extra aandacht vraagt.

De gebiedskwaliteit is niet optimaal in het stationsgebied en het noordelijk deel van Zernike. Ook de kwaliteit van gebieden rondom infrastructuur in de stad is niet altijd goed. Bij de ringwegen en spoorlijnen zijn de plekken met de sterkste barrierewerking en meest problematische inpassing weergegeven. Bij invalswegen de stad in is de samenhang met en kwaliteit van aangrenzende bebouwing en openbare ruimte plaatselijk problematisch. Op een aantal plekken in de stad, die als schakel fungeren, liggen eveneens opgaven. Die zitten hem vooral in verminderen barrierewerking, vergroten kwaliteit entree, verbeteren kwaliteit bebouwing en ruimte.

Groningen als duurzame en gezonde stad vraagt ook aandacht. Dat geldt voor o.m. de Diepenring, Hereweg, Boterdiep als lijnen waarlangs de kwaliteit van/voor fiets, groen, water verbeterd kan worden. Dat geldt ook voor de relatie stad-landschap in de zuidwest- en zuidoostkant van de stad. Blijvende versterking van de landschappelijke kwaliteiten, ook bij vertraagde gebiedsontwikkeling, spelen eveneens in die beide hoeken van de stad.

3.4 Opmaat naar de beleidskaart

In dit hoofdstuk hebben we de sterke en zwakke punten zo zuiver mogelijk geschetst. Om te bepalen of iets ook daadwerkelijk een opgave is voor de periode 2014-2018 voegen we twee criteria toe:

1. Gebruik: het imago van de stad wordt bepaald door plekken met veel bezoekers. Daar heeft de stad de kans zich te presenteren daar moet dus de ruimtelijke kwaliteit goed zijn. Het betreft de belangrijkste routes in/rond de stad en de belangrijkste knooppunten van werkgelegenheid en voorzieningen (de dynamo's uit de Structuurvisie). Deze zijn weergegeven op bijgaande afbeelding.
2. Actuele ontwikkelingen: er lopen een aantal grote bereikbaarheidsprojecten en gebiedsontwikkelingen in de stad. Niet altijd is de gemeente daarbij de initiatiefnemer. Juist op die plekken liggen kansen om ruimtelijke kwaliteit te laten meeliften met de ontwikkeling.

Door deze weging toe te passen komen we tot een beleidskaart. Op deze kaart staan de plekken waar we in de komende periode 2014-2018 aandacht aan willen blijven besteden. De beleidskaart komt terug in hoofdstuk 4.

4 DE GRONINGER KOERS

Op basis van bovenstaande ontwikkelingen, gewijzigde omstandigheden en het Gronings DNA kiezen we scherper waar we aandacht aan besteden. Dat doen we zowel thematisch als geografisch. In paragraaf 4.1 geven we onze visie op het werken aan ruimtelijke kwaliteit aan. Paragraaf 4.2 geeft aan welke inhoudelijke thema's daarbij voor ons leidend zijn. In paragraaf 4.3 beschrijven we geografisch waar we welk accent leggen. In een aantal gevallen grijpen de thema's en de geografische uitgangspunten in elkaar.

4.1 Visie

De visie beschrijft onze essenties in houding en werkwijze bij het werken aan ruimtelijke kwaliteit de komende jaren.

DNA van de stad: koesteren met oog op de toekomst

In een tijd waarin het accent van werken meer op verbouw en ombouw ligt dan op nieuwbouw en uitbreiding, wordt de kwaliteit van het bestaande een steeds belangrijkere voorwaarde voor de toekomst. Eigenheid, erfgoed, karakteristieke gebouwen en omgevingen spelen een steeds belangrijkere rol in de (economische) ontwikkeling van steden. Ons erfgoed koesteren we. Onze houding verandert naar een houding waarin de toekomstwaarde van erfgoed centraler staat. Met (nog) meer nadruk op herbestemming, het vinden van goede nieuwe functies, open staan voor verduurzaming om hergebruik mogelijk te maken. En een houding waarin de focus, naast gebouwen, óók gericht wordt op plekken, structuren, waterlopen, groen.

Dat vertaalt zich in aandacht voor het opstellen van een cultuurhistorische waardenkaart en het helder benoemen van gebieden in de stad die unieke kwaliteiten hebben die zorgvuldigheid vragen bij (her)ontwikkeling.

Integraal werken aan bereikbaarheid en kwaliteit

Groningen heeft een lange traditie in het werken aan de bereikbaarheid van de stad vanuit een visie op de omgevingskwaliteit. Het VCP, Binnenstad Beter en het fietsbeleid zijn daarvoor exemplarisch. Een openbare ruimte met een hoge verblijfskwaliteit blijft de inzet. Het betrof altijd opgaven waar de gemeente zelf voor verantwoordelijk was. Dat is verschoven naar opgaven waar andere overheden initiator en (mede)financier zijn (stationsgebied, aanpak ring zuid, HOV etc). Integraal werken aan bereikbaarheid en gelijktijdig omgevingskwaliteit blijft daarbij belangrijk. Samen met onze partners en intern.

Focus op tijdelijke kwaliteit bij gebiedsontwikkeling

Ruimtelijk ontwerpers hebben de afgelopen decennia vooral gewerkt aan nieuwe omgevingen. Het maken van grootschalige nieuwe structuren, sferen, identiteit was vanaf de wederopbouw gebruikelijk. Daarmee ook de focus op het "nieuwe", het "eindbeeld" en het "grote". Tragere en kleinschaliger ontwikkeling vragen om een andere focus: tijdelijkheid, werken vanuit bestaande plekken en gebieden. Stap voor stap transformatie in plaats van een snelle identiteitswijziging. En dat geldt ook voor ruimtelijke kwaliteit: meer oog voor bestaande kwaliteiten en meer oog voor het (bouwen aan) tijdelijke kwaliteit.

Snel meedenken en ontwerpen bij initiatieven

Snel kunnen meedenken en adviseren, ook ontwerpend, is van belang voor initiatieven en bouwplannen van allerlei particulieren in de stad. Dat vraagt iets van onze loketfunctie, maar ook iets van het ruimtelijk (mee)ontwerpen aan initiatieven en bouwplannen. Ook daar willen wij toe naar mee-ontwerpen, snel, in plaats van toetsen achteraf. Hoofdstuk 5 doet suggesties voor de invulling daarvan.

Van regisseur naar adviseur in de directe leefomgeving

De verantwoordelijkheid en sturing op de kwaliteit van de woonomgeving heeft de afgelopen decennia sterk in handen van de overheid gelegen. Wij willen toe naar een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van gebouw en ruimte in de woon- en werkomgeving. Dat vraagt van alle partijen om een verandering in houding en handelen. Van de overheid vraagt het om faciliteren, optreden als adviseur in plaats van regisseur, meer ruimte laten aan bewoners en ondernemers ter plekke. Voor ruimtelijke kwaliteit betekent dat op veel plekken in de stad – in de ‘gewone’ woon- en werkomgeving: bewust anders werken, ruimtelijke kwaliteit meer samen bepalen, realiseren en toetsen. Dat komt terug op de beleidskaart.

Ruimte voor innovatie, onderzoek en experiment

De stad heeft een naam hoog te houden als het gaat om vernieuwende ruimtelijke ontwikkelingen. Ook nu vindt er een aantal opvallende experimenten in ruimtelijke ontwikkeling plaats op bestaande of vrijgekomen locaties. Het Ebbingekwartier, het

Suikerunieterrein, Tuin in Stad zijn voorbeelden van experimenten op bijzondere locaties die bijdragen aan ruimtelijke kwaliteit van de stad. Het gaat daarbij minder dan in het verleden om architectuur en veel meer om experimenteren met tijdelijke bouw, herbestemming, kwaliteit openbare ruimte en het huisvesten van tijdelijke activiteiten en programma's. Wat blijft is de inzet van creativiteit en ontwerp. Dat blijft voor de ruimtelijke kwaliteit in Groningen ook de komende jaren de uitdaging.

4.2 Thema's

In deze paragraaf geven we aan welke onderwerpen wij de komende jaren van belang vinden en wat onze visie daarop is.

Versterken van de relatie Stad en Ommeland

De relatie tussen stad en ommeland wordt zichtbaar in de landschappelijke verbindingen. Deze willen we extra aandacht blijven voor een aantrekkelijke route van stad naar ommeland. De sterke groen/blauwe ‘dooradering’ van de stad via waterwegen en historische routes willen we behouden en versterken. Met name de entrepunten waar de belangrijkste verbindingen vanuit de regio de stad binnenkomen vereisen per definitie een hoge ruimtelijke kwaliteit. Daarnaast zijn deze overgangsgebieden tussen ommeland en stad en de routes die doordringen tot in de stad bij uitstek geschikt voor recreatie en buitensport, mede vanuit de grote cultuurhistorische rijkdom. Het agrarisch gebruik, natuurontwikkeling en recreatief medegebruik kan vaak goed samengaan.

Verduurzaming en energie

We willen duurzame energie en die energie ruimte geven. Bij deze ambities hoort een zorgvuldige inpassing wat de ruimtelijke consequenties betreft. Het gaat hierbij niet alleen om windenergie en zonnecollectoren. Ook het anders omgaan met energie en aardwarmte als betrekkelijk nieuwe bron vragen bovengrondse voorzieningen. De komende jaren zal de vraag zich voordoen hoe we voorzieningen zoals oplaadpalen voor auto en fiets of geothermiestations ruimtelijk goed kunnen inpassen. Hierbij moet vernieuwing en creativiteit voorop staan.

Herbestemming

In het kader van ruimtelijke kwaliteit is het goed dat een leegstaand pand een nieuwe bestemming krijgt. Daarmee verbetert het uiterlijk aanzien van het pand en tegelijkertijd blijft een vaak herkenbaar pand in het straatbeeld behouden. Ook verbetert daarmee de omgevingskwaliteit en levendigheid.

Het is een duurzame oplossing. Een geschikte nieuwe bestemming draagt bij aan het behoud van monumenten of cultuurhistorisch waardevolle gebouwen. Met het Kanjerplan uit 1996 hebben we al veel succes geboekt. Het kan - in geval van leegstand - een financiële, ruimtelijke en maatschappelijke oplossing betekenen. Daar waar hergebruik nu nog vaak op allerlei belemmeringen stuit is het nodig onze eigen regels tegen het licht te houden om te kijken waar we beperkende regels kunnen versoepelen en procedures kunnen verkorten.

De herontdekking van de fiets

Het grote aantal fietsbewegingen in de stad is buitengewoon bijzonder. We werken daarom al jaren aan het verbeteren van de

fietsroutes van, naar en door de stad. Fietsen is gezond en plezierig om te doen. We hebben overal fietsenstallingen. Toch lopen we tegen een nieuwe uitdaging aan: het aantal gestalde fietsen dat de openbare ruimte aan kan nadert zijn plafond, vooral in de binnenstad met zijn mix van functies en beperkte ruimte.

Vanuit ruimtelijke kwaliteit is het enerzijds van belang een goede, structurele oplossing voor de fietsen op straat in de binnenstad te vinden. Dit hoort bij een succesvol fietsbeleid dat ons de titel van fietsstad nr. 1 heeft opgeleverd. Anderzijds moet er blijvend aandacht zijn voor de inrichting van de openbare ruimte die randvoorwaarden schept voor een nog groter gebruik van de fiets.

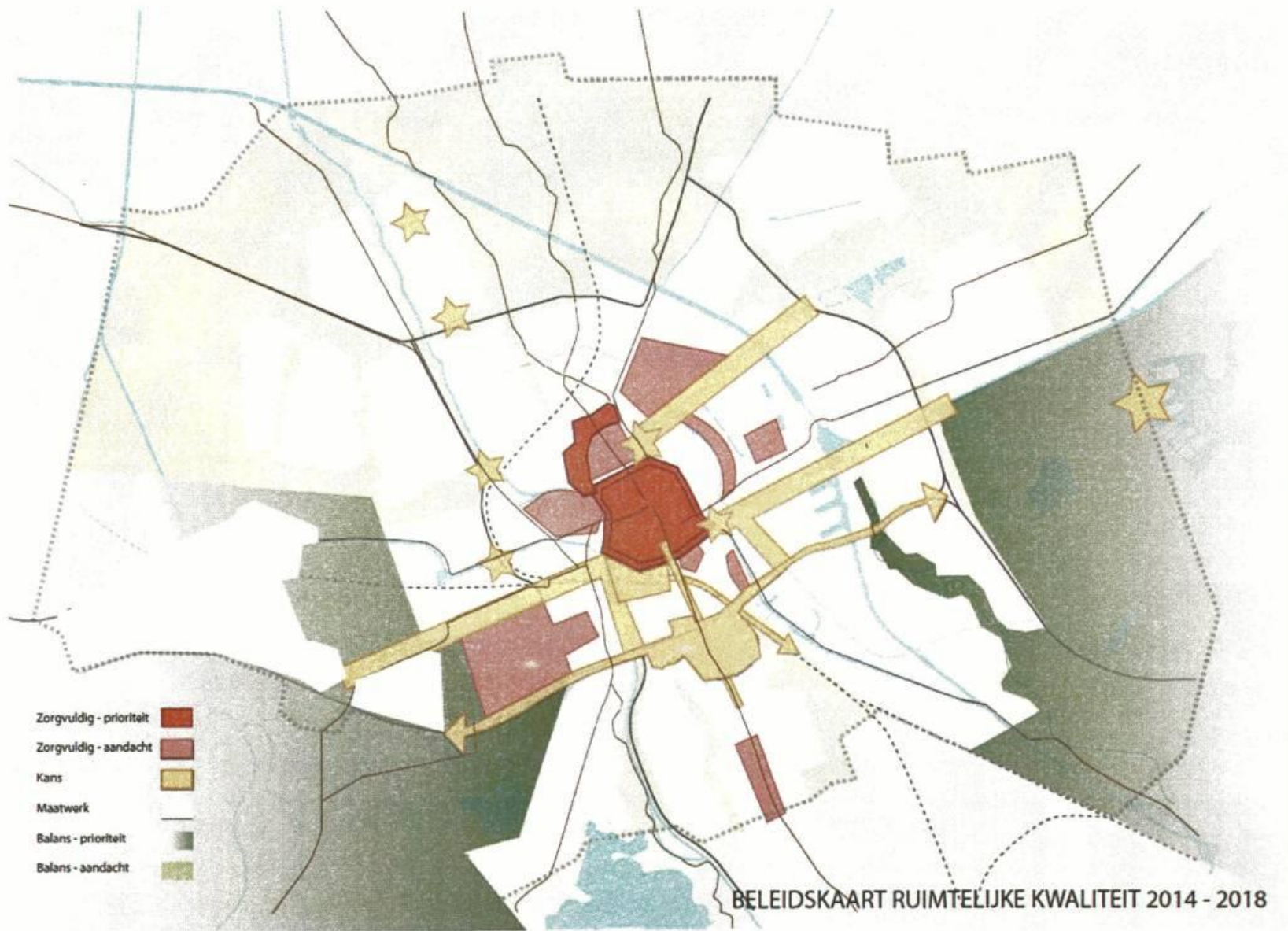
De ondernemende stad

Een mooie stad trekt bezoekers, bewoners en bedrijven. De stad slaagt er, mede daardoor, steeds in om nieuwe economische activiteit te trekken. Nieuwe bedrijven betekent werkgelegenheid, onze belangrijkste economische doelstelling voor de komende jaren. We willen ondernemers de ruimte bieden zonder dat dit ten koste gaat van de ruimtelijke kwaliteit van de stad. In de nota over onze werklocaties "de Rode Loper" hebben we hiervoor een aantal uitgangspunten geformuleerd. We gaan deze eerst toepassen op Westpoort en daarna op andere werklocaties. Ook gaan we ons reclamebeleid actualiseren.

Gezonde en sportieve stad

Het is hierboven bij de fiets al even aangestipt. De inrichting van de openbare ruimte kan bijdragen aan een gezonde en sportieve stad. Ook sluit dat goed aan op de doelen die we hebben in het programma Healthy Ageing. Driekwart van de sporters beoefent zijn sport namelijk in die openbare ruimte. Ook voor spelende kinderen

moet plaats zijn in de openbare ruimte. Hiervoor is het van belang dat we meer ruimte creëren om te kunnen sporten en spelen. Het toegankelijker maken van onze sportieve ruimte, zoals sportparken kan hieraan een goede bijdrage leveren. Of een sportief of speels ingerichte ruimte daadwerkelijk wordt gebruikt is sterk afhankelijk van de betrokkenheid van de inwoners bij de inrichting ervan. De sportende stadjer moet bediend worden, maar de stadjer die nog niet sport of speelt, moet erdoor uitgedaagd en geïnspireerd worden. De opgave is om de openbare ruimte zodanig in te richten dat stadjers worden uitgedaagd zich te bewegen.

4.3 Beleidskaart Ruimtelijke kwaliteit

De Beleidskaart Ruimtelijke kwaliteit visualiseert onze visie en ambitieniveau voor ruimtelijke kwaliteit in de verschillende delen van de stad.

De Beleidskaart Ruimtelijke kwaliteit geeft vier niveaus weer:

1. Zorgvuldig (met onderscheid in prioriteit en aandacht)
2. Kans
3. Maatwerk
4. Balans (met onderscheid in prioriteit en aandacht)

In de volgende paragrafen gaan we hier verder op in.

4.3.1 Zorgvuldig

Voor dit niveau maken we onderscheid tussen gebieden met 'prioriteit' en met 'aandacht' vanwege het verschil in dynamiek. Voor onze inzet maakt dit onderscheid verschil, echter ons instrumentarium blijft hetzelfde.

Zorgvuldig met prioriteit

Ruimtelijke kwaliteit krijgt hoge prioriteit, we wegen belangen zeer zorgvuldig af. Ingrepen moeten bijdragen aan het vergroten van de ruimtelijke kwaliteit van de stad. Onze inzet is proactief.

De binnenstad en het Noorderplantsoen zijn aangewezen als zorgvuldigheidsgebieden met prioriteit. Het zijn de donkerrode gebieden op de kaart.

De binnenstad vanwege de status van beschermd stadsgezicht, de hoge bezoekersaantallen het economisch belang voor stad en regio; het Noorderplantsoen vanwege de gebruiksdruk, de beschermde status en het feit dat dit park van grote betekenis is voor de stad. In de binnenstad spelen verschillende belangen waardoor hier de meeste conflicten tussen functies bestaan. Conflicten tussen gebruikers zoals langzaam verkeer versus auto en bus, fietsers en voetgangers onderling, maar ook bewoners versus gebruikers van een gebied. Het Een aantrekkelijke historische binnenstad en ruimte voor ondernemerschap kan elkaar versterken, maar kan ook wel eens tot tegengestelde belangen leiden.

Daar waar de meeste functieconflicten ontstaan heeft de gemeente in onze ogen een grote verantwoordelijkheid. In deze gebieden verwachten gebruikers en ondernemers ook visie en maatregelen van ons.

Zorgvuldig met aandacht

Ruimtelijke kwaliteit krijgt hoge prioriteit, maar door minder druk van functies richt aandacht zich op het stellen van randvoorwaarden bij ontwikkelingen/ingrepen. Onze houding is hier begeleidend.

De beschermde stadsgezichten en het Stadspark hebben we als zorgvuldigheidsgebieden met aandacht aangewezen. Het zijn de lichtrode gebieden op de kaart. Zowel de woonwijken als het Stadspark hebben veel cultuurhistorische betekenis, maar kennen minder dynamiek dan de binnenstad. Het economisch belang is

minder groot en het aantal functies dat druk uitoefent is kleiner. De huidige ruimtelijke kwaliteit heeft een hoog niveau.

Deze gebieden zijn net als de binnenstad en het Noorderplantsoen zeer waardevol maar staan minder onder druk omdat het aantal functieconflicten en de stedelijke betekenis lager is. We stellen ons hier dan ook minder proactief op en zijn minder sturend bij herontwikkeling.

Inzet

Concreet betekent dit dat we in ons deelbeleid of bij ontwikkelingen het versterken van de ruimtelijke kwaliteit in deze gebieden voorop blijven stellen. We geven de binnenstad en het Noorderplantsoen prioriteit, we nemen daar een proactieve houding aan. Er wordt ingezet op een optimale inpassing in de omgeving en de kwaliteit mag wat kosten. Het moet er snel mooi uitzien en goed functioneren. In de andere gebieden zijn we meer begeleidend bij initiatieven.

Instrumentarium

Als instrumentarium om de ruimtelijke kwaliteit van de zorgvuldigheidsgebieden op orde te houden zetten we de komende jaren in op: het nieuwe reclamebeleid, het welstandsbeleid, het Handboek openbare ruimte en het Erfgoedbeleid. Aan het nieuwe reclamebeleid en het welstandsbeleid voor de binnenstad wordt gewerkt. Het welstandbeleid buiten de binnenstad en het Handboek openbare ruimte nemen we binnenkort onder handen. Vanuit erfgoed werken we aan de instellingen van een lichte monumentenbescherming en een nota restauratietoezicht.

4.3.2 Kans

Als in deze gebieden ontwikkelingen van de grond komen grijpen we de kans om de ruimtelijke kwaliteit naar een hoger niveau te brengen. Zonder ontwikkelingen stellen we ons hier passief op

Kansgebieden zijn de gebieden die van belang zijn voor de ontwikkeling van de stad of vanuit het DNA van de stad van grote waarde zijn. Daarnaast zijn er plekken in de stad die ruimtelijk onder druk staan en die wel een oppepper kunnen gebruiken. Op de beleidskaart hebben we ruimtelijke kwaliteit verbonden met bestaande gebiedsopgaven. Hier liggen kansen om de ruimtelijke kwaliteit in een gebied te verbeteren bij herontwikkeling.

Inzet

Onze basishouding in deze gebieden is "Ja, mits". Als zich een ontwikkeling aandient grijpen we de kans om de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren. Het initiatief kan bij de gemeente liggen maar dat hoeft niet. Zonder ontwikkelperspectief stellen we ons in de kansgebieden passief op.

De 'mits' betekent dat de kwaliteit van de bestaande ruimtelijke structuur (zowel stedenbouwkundig als cultuurhistorisch) dient te worden meegewogen bij nieuwe ontwikkelingen, overigens zonder dat het onnodig beperkend wordt. De keuze van straatmeubilair, beplanting etc. dient hier passend bij de maat en schaal van het gebied te zijn. We maken in deze gebieden een bewuste afweging voor groen dat er direct staat of we accepteren dat het twintig jaar duurt.

Instrumentarium

Omdat het hier vaak gaat om herinrichting is het vooraf scheppen van duidelijkheid over het kwaliteitsniveau belangrijk. Dit doen we in overleg met het gebied zelf. Als aanvulling op de welstandsnota maken we voor deze gebieden bij ontwikkeling specifieke gebiedsbeschrijvingen en criteria afgestemd op ligging, ruimtelijke omstandigheden en programma

4.3.3 Maatwerk

Hier nemen we een adaptieve houding aan, verruimen en vereenvoudigen regels waar mogelijk om beter de verantwoordelijkheid voor openbare ruimte te kunnen delen. Als extra inzet nodig is volgen we de behoefte vanuit de wijk of het bedrijventerrein.

De maatwerkgebieden betreffen een groot deel van de woonwijken en bedrijventerreinen in de stad. De meeste bezoekers in deze gebieden zijn eigen bewoners of werknemers van bedrijven. De kans op conflicten in de openbare ruimte of bebouwde omgeving is over het algemeen klein. De kracht en kwaliteit is vooral gelegen in het lokale karakter.

Inzet

In deze gebieden in de stad is het uitgangspunt dan ook meer sturen op visie en cocreatie en minder sturen op regels. We willen bewoners, ondernemers en gebruikers van deze gebieden meer invloed geven waardoor ruimtelijke kwaliteit een gezamenlijke verantwoordelijkheid kan zijn. Dit kan zich uiten in het overdragen

van bijvoorbeeld inrichting en onderhoud van delen van de openbare ruimte. Het kan zich ook uiten in het verruimen van welstandsregels.

We staan open voor initiatieven en waar mogelijk verminderen we de regeldruk. Maar soms kunnen zich situaties voordoen dat er juist wel extra inzet van de gemeente nodig is. Bijvoorbeeld als er sprake is van een stedelijk belang in een wijk. We spelen waar mogelijk in op de behoefte die vanuit de wijk of het bedrijventerrein leeft. Het is daarbij van belang om vooraf de verwachtingen helder te maken. Dit vraagt van ons maatwerk om per situatie de gewenste ruimtelijke kwaliteit te bereiken.

In *nieuwe* woongebieden bekijken we of we bepaalde gebieden welstandsluw of -vrij kunnen maken. We beginnen daarmee in een deelgebied van Meerstad. In nieuwbouwwijken hebben nieuwe bewoners daarmee de keuze: kiezen voor een welstandsluw/vrij gebied, met meer ruimte voor eigen ideeën maar ook meer risico op een ongewenst ontwerp bij de burens. Of kiezen voor een gebied waarin de ruimte voor eigen creativiteit minder groot is, maar tegelijkertijd gegarandeerd is dat de buurman aan dezelfde eisen moet voldoen. Daarmee laten we de keuze aan de bewoner zelf, in plaats van die van bovenaf op te leggen.

In *bestaande woonwijken* hebben huidige bewoners deze keuze nooit gehad. Wij kiezen daarom niet voor het welstandsvrij maken van bestaande wijken. Wel willen we de uitvoering van het welstandsbeleid in deze wijken effectiever organiseren.

Ook voor *bedrijventerreinen* zien we kansen om in de toekomst wellicht meer over te laten aan de ondernemers. Dit kan zowel in

regelgeving als in beheer en onderhoud. Ook hier is maatwerk van belang. Voor elk bedrijventerrein zullen andere belangen en wensen spelen ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit.

Wat *cultuurhistorie* betreft richten we ons in basisgebieden primair op het uitvoeren van onze wettelijke taak. Dit kan echter alleen maar als de informatie volledig beschikbaar en ontsloten is, zodat bewoners/initiatiefnemers de informatie zelf kunnen ophalen en gebruiken.

Voor *straatmeubilair* en *beplanting* kiezen we in deze gebieden uit een beperkt aantal basismaterialen (standaardisatie). In deze gebieden mag het ook twintig jaar duren voordat het groen volgroeid is. Dit leggen we vast in het handboek Openbare Ruimte. Dit is efficiënter in het beheer en onderhoud.

Instrumentarium

Om meer vrijheid te kunnen geven aan burgers en ondernemers is het van groot belang dat zij over de juiste informatie beschikken. Net zoals we doen met bestemmingsplannen willen we in de toekomst alle informatie die betrekking heeft op ruimtelijke kwaliteit op internet aanbieden in de vorm van kaartmateriaal, de Kwaliteitsatlas Groningen. Dit betreft welstandsinformatie, cultuurhistorische waarden en het DNA van de stad, en moet de mogelijkheid hebben om uitgebreid te worden met nieuwe kaartlagen.

4.3.4 Balans

Ook op dit niveau maken we onderscheid tussen gebieden met 'prioriteit' en met 'aandacht' vanwege het verschil in dynamiek. Voor

onze inzet maakt dit onderscheid verschil, echter ons instrumentarium blijft hetzelfde.

Balans met prioriteit

Bij ontwikkelingen in dit gebied gaan we na hoe we de relatie en de verbindingen tussen stad en ommeland kunnen versterken. Als gemeente hebben we hierin een proactieve rol

De zuidoost- en zuidwestzijde van de stad is op de Beleidskaart aangeduid als 'Balans – prioriteit' vanwege de ruimtelijke opgave die hier nog ligt. Hierdoor staat het versterken van de relatie tussen stad en ommeland hier onder druk, zeker ook gezien het feit dat de ontwikkelingen in een lager tempo plaatsvinden dan aanvankelijk gedacht.

Balans met aandacht

In deze gebieden gaat het vooral om behoud van de landschappelijke waarden. Onze rol is hier begeleidend.

Dit geldt voor de noordelijke band rondom de stad. Dit gebied is relatief gaaf en is van landschappelijke waarde en is deels (Koningslaagte) onderdeel van Ecologische Hoofdstructuur. Het kent een overwegend agrarisch gebruik en delen zijn als natuurgebied bestemd met recreatief medegebruik. Grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen zijn hier niet aan de orde.

Inzet

Concreet betekent dit dat we in ons deelbeleid of bij ontwikkelingen het versterken van de ruimtelijke kwaliteit in deze gebieden voorop blijven stellen. We geven daarbij prioriteit aan de zuidkant van de stad en nemen daar een proactieve houding aan. Bij ontwikkeling gaan we na hoe we de relatie tussen stad en ommeland kunnen versterken. Als gemeente hebben we hierin een proactieve rol en sturen op een evenwichtige afweging van belangen waarbij we cultuurhistorische structuren zoveel mogelijk respecteren en gebruiken om een hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit te bereiken. Voor Middelbert, Engelbert en Hoogkerk gelden dezelfde ambities voor ruimtelijke kwaliteit als in het Maatwerkgebied.

In de noordelijke buitengebieden ('aandacht') richten we ons meer op behoud van de bestaande kwaliteiten. De ruimtelijke kwaliteit is hier op orde waardoor het hier vooral zaak is de huidige waarden te behouden. Daarin nemen we een begeleidende houding aan. Voor Noorderhoogebrug geldt hetzelfde ambitieniveau als voor de Maatwerkgebieden.

Instrumentarium

Het instrumentarium om de ruimtelijke kwaliteit op orde te houden is het Handboek openbare ruimte, de Welstandsnota, de erfgoednota en landelijke monumentenwetgeving en in mindere mate het Reclamebeleid. Dit laatste beleidsdocument is met name van belang op bedrijventerreinen. In het noordelijk deel van het buitengebied zorgt het bestemmingsplan voor conservering van de landschappelijke waarden.

5 AGENDA

Dit hoofdstuk beschrijft de acties die voortkomen uit de visie op het omgaan met ruimtelijke kwaliteit in Groningen. In de voorgaande hoofdstukken zijn de pikettaaltjes neergezet. Het hoofdstuk formuleert de opgave voor de deelopgaven en daar waar nodig met projectvoorstellen te komen. De reikwijdte van deze nota is vier jaar. Na ongeveer vier jaar is de tijd rijp om na te gaan of bijstelling of herziening nodig is, en zo ja hoe.

5.1 *Beleid en instrumentarium*

Uit de voorgaande hoofdstukken is naar voren gekomen dat het belangrijk is voor de ruimtelijke kwaliteitsopgaven om over een goed instrumentarium en op elkaar afgestemd beleid te beschikken. Hiervoor hebben we ons huidige wet en regelgeving tegen het licht gehouden. Onderstaand eerst de benodigde aanvullingen op en het anders omgaan met het generieke instrumentarium en in 5.2.2. volgt het beleid. Met name de Beleidskaart Ruimtelijke kwaliteit vormt het kader voor de uitwerking van ruimtelijk kwaliteitsbeleid, zoals de Welstandsnota en het Handboek Openbare ruimte en de Erfgoednota.

5.1.1 Generiek

Kwaliteitsatlas Groningen

Waar initiatiefnemers nu op ons zijn aangewezen voor benodigde informatie streven we naar het meer en meer digitaal vooraf voor iedereen beschikbaar stellen van informatie. Dat doen we al met onze bestemmingsplannen. Met het vastleggen van alle cultuurhistorische informatie op een kaart is al een start gemaakt,

de Cultuurhistorische Waarden Kaart (CWK). Datzelfde geldt voor een kaart die leegstand in de stad weergeeft (website 'Ruimte in Stad').

De Kwaliteitsatlas Groningen bevat tenminste de volgende kaartlagen:

- Cultuurhistorische waardenkaart – met beschrijvingen en gebiedsaanduidingen en richtlijnen tot instandhouding van ondergrondse en bovengrondse cultuurhistorische waarden.
- Welstandsnota – met gebiedsbeschrijvingen, waardering en richtlijnen voor ruimtelijke opbouw/samenhang en materialisatie van architectuur
- Handboek openbare ruimte – met gebiedsbeschrijvingen, waardering en richtlijnen voor toepassing materialen, meubilair en inrichtingsprincipes in de openbare ruimte

De Kwaliteitsatlas kan in de toekomst uitgebreid worden met extra kaartlagen.

Het proces om de 'Kwaliteitsatlas Groningen' operationeel te maken vraagt om een projectplan dat zich richt op:

- a. Maken digitale omgeving voor genoemde kaartlagen
- b. Vullen van die digitale omgeving, met name bewerken van analoog naar digitaal
- c. Bijhouden van die digitale omgeving

Het projectplan leggen we in 2014 ter besluitvorming voor aan de raad.

Regelgeving

Om de uitvoerbaarheid van (ruimtelijke) initiatieven te vergroten is het nodig dat we regels soepeler hanteren waar dat kan en vaker de regie loslaten. Dit is vooral aan de orde bij het toetsen van aanvragen van derden. Als acties noemen we:

- Gebruik maken van tijdelijk afwijken van bestemmingplannen (wetgeving maakt binnenkort afwijking voor periode langer dan 5 jaar mogelijk);
- Ten behoeve van ruimtelijke kwaliteit gebruik maken van 'voorwaardelijke verplichting' bij (tijdelijke) bestemmingen (vb. eisen inrichten openbare ruimte)
- Bij tijdelijke invulling van gebouwen of gebieden, waar dat kan, afwijken van standaardnormen op het gebied van:
  - Parkeren;
  - Infrastructuur;
  - Inrichting openbare ruimte.
- Vaker regie loslaten bij inrichting en beheer en onderhoud openbare ruimte in maatwerkgebieden.

5.1.2 Beleidsuitwerkingen

Welstand

- Deze nota Ruimtelijke Kwaliteit definieert de opgave voor het herzien van de Welstandsnota om deze beter aan te laten sluiten op het overig ruimtelijk kwaliteitsbeleid. De inhoudelijke opgave is:
  - o Begrijpelijker, helderder voor burgers. Daarom ook bewoners en ondernemers betrekken bij het proces van herziening;

- o Welstandskader afstemmen op het Handboek openbare ruimte; dezelfde gebiedsindeling, dezelfde systematiek van beschrijven, waarden toepassen en richtlijnen en kwaliteitseisen met elkaar in overeenstemming brengen;
- o Onderzoeken of toets welstand en openbare ruimte onderdeel van integrale toets kan zijn;
- o Geschikt maken voor opname in digitale Kwaliteitsatlas Groningen;
- o Invoegen recente gebiedsontwikkelingen;
- o Zoeken naar versoepeling welstandseisen in maatwerkgebieden;
- o Incorporeren welstandsbeleid binnenstad (dat momenteel wordt herzien)
- o Opnemen sneltoetscriteria voor voorzieningen voor duurzame energie, zoals zonnecollectoren en kleine windturbines oplaadpalen en geothermiestations

Handboek Openbare ruimte

- Voor de afronding van het Handboek Openbare ruimte volgen we de koers van deze nota Ruimtelijke Kwaliteit en sluiten aan bij de gebiedsindeling. De opgave is:
  - o Handboek openbare ruimte baseren op beleidskaart ruimtelijke kwaliteit. Het gaat hierbij om ambitieniveau, kosten i.r.t. materiaalgebruik en inzicht mate van flexibiliteit hierin.
  - o Handboek openbare ruimte afstemmen op Welstandsnota. Dezelfde gebiedsindeling, dezelfde systematiek van beschrijven en waarden toepassen

en richtlijnen en kwaliteitseisen met elkaar in overeenstemming brengen.

- In Handboek ruimte laten voor meer initiatief van burgers ondernemers, met name in de basisgebieden van de Sturingskaart.
- Handboek openbare ruimte meer beleidsmatig karakter geven en vast laten stellen door de raad

Erfgoednota

- Om het gemakkelijker te maken om cultuurhistorie te laten meewegen in ruimtelijke kwaliteitsopgaven maken we van de Cultuurhistorische Waardenkaart (CWK) één van de kaartlagen van de Kwaliteitsatlas.
- Bij de keuzes die we voor cultuurhistorie moeten maken, kennen we aan de CWK een hoge prioriteit toe.

Reclamenota

- Een goed reclamebeleid draagt bij aan de herkenbaarheid en leefbaarheid in de stad. Voor de herziening van het reclamebeleid is de opgave daarom:
  - Reclamebeleid afstemmen op de ambitieniveaus van de Beleidskaart Ruimtelijke kwaliteit.
  - Regels eenvoudiger en eenduidiger waardoor we aanvragen sneller kunnen afhandelen

5.2 Inhoudelijke acties

De volgende acties vloeien direct voort uit de visie op de ruimtelijke kwaliteit zoals in de voorgaande hoofdstukken weergegeven. In veel gevallen is een actie aan één of meerdere ontwikkelthema's uit paragraaf 4.1 gekoppeld.

Manifestaties en prijsvragen

- IABR - Biënnale: We willen (letterlijk) de rijke wederkerige afhankelijkheid van stad en land in kaart brengen op de 6e Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam. We gaan dan in op het 'daily urban system' van de stad. Onderwerpen als dagelijks forensen, wekelijks boodschappen, maandelijks cultuurbezoek, periodieke urbanisatie en suburbanisatie komen aan de orde.
  - De thema's: 'versterken relatie stad en ommeland' en 'verduurzaming'
- Prijsvragen uitschrijven: bij concrete vragen voor nieuwe bouwwerken voor verduurzaming willen we door middel van het uitschrijven van prijsvragen creativiteit volop de ruimte geven om zo tot hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit te komen, of dat nu windturbines op dak van gemeentelijk eigendommen, geothermiestations of oplaadpalen zijn. Dit levert tevens een bijdrage aan onze imagebuilding op dit vlak.
  - De thema's: 'verduurzaming', 'herbestemmen' en 'experimenteren'
- Manifestaties: om initiatieven meer van onder op te laten ontstaan is het van belang dat er verbindingen ontstaan en creativiteit de ruimte krijgt. Door middel van manifestaties willen we dit proces een boost geven. Voor het thema 'gezond' werken we momenteel aan een inspiratienota waarmee we willen laten zien hoe je de stad zo kan inrichten dat die uitdaagt om in beweging te komen

- Thema's: 'herbestemmen', 'experimenteren' en 'gezond'

Onderzoek en innovatie

- Beter gebruik maken van aanwezige opleidingen in de stad door de RuG en Hanzehogeschool beter te benutten bij ruimtelijke kwaliteitsopgaven. Vanwege de gewijzigde context waarbinnen de ruimtelijke inrichting en ruimtelijke initiatieven vandaag de dag tot ontwikkeling moeten komen is onderzoek nodig en is er behoefte aan innovatieve ideeën.
- Intensiever gebruik maken van al aanwezige organisaties als Platform GRAS en actief blijven in de landelijke kennisnetwerken Platform 31, Federatie ruimtelijke kwaliteit en Praktijkleerstoel Gebiedsontwikkeling. Elders opgedane ervaringen kunnen we wellicht vertalen naar de Groningse ruimtelijke kwaliteitsopgaven.
- Actief blijven participeren in Urban LAB. Van belang voor creativiteit, innovaties en vergroten van kennis en mogelijkheden.
  - Thema's: alle

Publicatie en marketing

- Ruimtelijke kwaliteit als export product. Ons gezicht naar buiten is een stad die op creatieve en innovatieve wijze met de ruimtelijke kwaliteitsopgave omgaat. We zijn actief waar kansen liggen om de publiciteit te halen.

- Minimaal twee keer per jaar als gemeente publiceren over onderwerpen, thema's of projecten die ruimtelijke kwaliteit aangaan. We gaan ons als gemeente actiever presenteren op congressen. Daarnaast Groningen als creatieve, innovatieve stad als export product beschouwen en kansen grijpen om publiciteit te halen.
  - Thema's: alle

5.3 Organisatie ruimtelijke kwaliteit

Om onze gewijzigde rol waar te kunnen maken is het nodig om onze organisatie rondom ruimtelijke kwaliteit aan te passen. Dit is ook van belang omdat in 2014 het Welstandsbeleid moet worden herzien, inclusief de organisatie van het Welstandstoezicht.

We overwegen daarom een team ruimtelijke kwaliteit, bijvoorbeeld in de vorm van een atelier stadsbouwmeester, in te stellen. Daarin worden de taken van de huidige stadsbouwmeester aangevuld met de welstandstoets. Daarmee kan de welstandstoets efficiënter worden uitgevoerd.

Belangrijke uitgangspunten hiervoor zijn:

- Gevraagd en ongevraagd advies over ruimtelijke kwaliteit;
- Van architectuur tot openbare ruimte, inclusief erfgoed;
- Onafhankelijke positie met statuur;
- Goed verbonden met de ambtelijke organisatie;
- Aandacht voor actuele opgaven.

Werkwijze toekomstige vakdirectie Ruimtelijke Ontwikkeling

Deze Nota Ruimtelijke Kwaliteit is mede leidend (want er zijn natuurlijk ook andere factoren bv. expertise en beschikbaarheid) voor de inzet van capaciteit en dient betrokken te worden bij startaanvragen en projectplannen.

We willen bestaande budgetten slimmer inzetten zodat er werk met werk gemaakt kan worden. Dat doen we al vaak maar dat kan nog beter. Door hier kansen te grijpen kunnen we met minder geld wellicht meer doen.